

Jakob Carpov

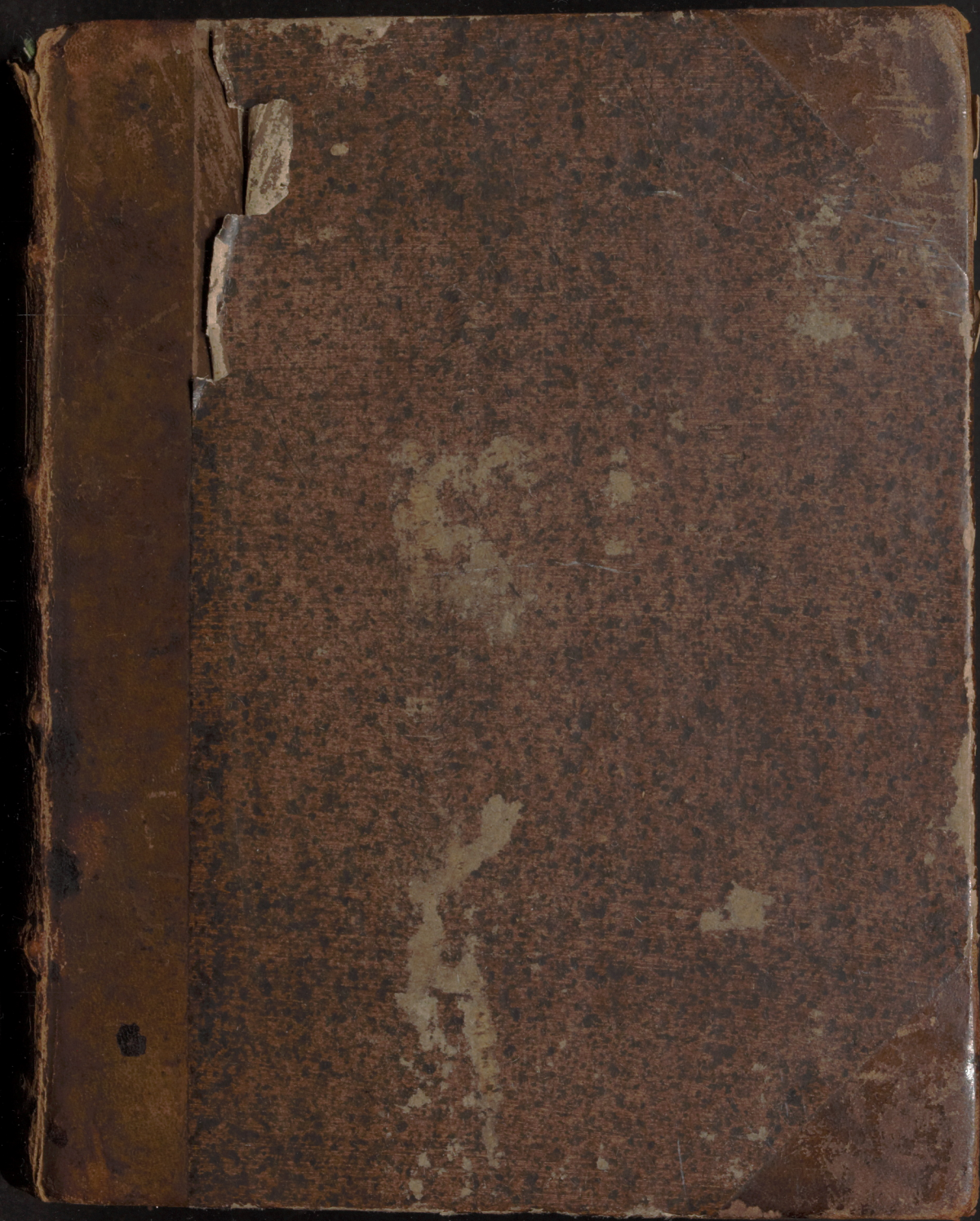
Illustrationis Apologeticæ Peccati In Spiritvm Sanctvm Adversvs Iohannem Engestroem Svecvm ...

Specimen Qvartvm : De Lege Opervm Et Fidei

Vinariae: [Iohann. Adam. Melchioris Vidua], 1747

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862635675>

Band (Druck) Freier Zugang

381

a. B.
48.6.8.

14.

Fa-1092 (14)

2.
1.
3.
4.
2.
2.
2.
7.
2.
8.
10.
7.
10.

ILLVSTRATIONIS APOLOGETICAE
PECCATI
IN SPIRITVM SANCTVM
 SPECIMEN QVARTVM
 DE
LEGE OPERVM ET FIDEI

AVCTORE
M. IACOBO CARPOVIO

ILL. GYMNASII VINARIENSIS DIRECTORE MATH. P. P.
 REGIAE BEROLINENSIS SOCIETATIS SCIENTIARVM
 COLLEGA.

VINARIAE MDCCXLVII

LEGE OPERVM ET FIDEI

LECTORI SAPIENTI
COLENDOQVE

S. P.

I.

*Dies natalis
Principis
iuventutis.*

Cum ante hos decem annos

SERENISSIMVS IYVENTVTIS PRINCEPS

ERNESTVS AVGVSTVS
CONSTANTINVS

DVX SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM
ANGARIAE ET WESTPHALIAE

LANDGRAVIVS THVRINGIAE MARCHIO MISNIAE COMES PRIN-
CIPALI DIGNITATE HENNEBERGIVS COMES MARCAE ET
RAVENSBURGAE DYNASTA RAVENSTEINII REL.

PATRIARVM REGIONVM ET VIRTVTVM HERES
PRINCEPS ET DOMINVS NOSTER CLEMENTISSIMVS,

auspicato in lucem editus, communibus bonorum omnium plausibus et
adclamationibus votivis exciperetur: ego quoque, multis quidem digni-
tate, sed nulli fide dedica animique deuotione secundus, noui fideris or-
tum his versibus prosequer:

Co

So wach's denn, grosser Prinz! zum ächten Ebenbilde
 Des Herzogs Ernst Augusts! des Vaters grosser Geist,
 Des Vaters Helden-Muth, samt seinem Schwerdt und Schilde,
 Des Vaters Gnad' und Recht, und was man fürstlich heist,
 Muß doppelt künftighin auf deinem Geiste liegen!
 So wird dein treues Volk bey seinem Delbaum siegen!
 So dringt kein grauser Nord zu Weimars Gränzen ein!

21 Und du wirst künft'ig uns ein Ernst Augustus seyn!

Quibus aliisque adprecationibus publicis quam beneuolas aures Deus immortalis patefecerit, hoc iam per duorum lustrorum spatium comperimus, Quamuis enim SERENISSIMVS IUVVENTVTIS PRINCEPS in ipsa ineunte aetate cum morbis grauioribus identidem conflictatus sit, parumque abfuerit, quin spem nostram fallere fatorum inclementia videretur: prouidentia diuina tamen STIRPIS VINARIENSIS CONSERVATOREM futurum ita adseruit, et a quibuscunque valetudinis incommodis sic vindicauit, ut per aliquot annorum tractum nouis corporis animique viribus quotidie florentiorem viderimus, utque sanus sospesque cras diem undecimum natalem, Aula omnique ciuium vniuersitate adplaudentibus, obeat. In tanto igitur beneficio diuino cum grati animi documentum Gymnasii nomine exstare publice, non suadeat pietas, sed praecipiat: Tibi, Deus benignissime, quod per duorum lustrorum spatium rata vota nostra esse, saluumque seruari PRINCIPEM, in quo vno futurae salutis spes sita est, iusseris, gratias agimus habemusque, quantas possumus, denuo Te impensissimis precibus rogantes, obtestantes, ut PRINCIPEM SERENISSIMVM non tantum in gaudium PARENTIS SERENISSIMI, PATRIS PATRIAE CLEMENTISSIMI, omniumque ciuium salutem serues, sed ei etiam cum incremento annorum continuum virium, vigorisque corporis incrementum, cum incremento corporis incrementum sapientiae, cum incremento sapientiae incrementum pietatis, omniumque reliquarum, quae ad perfectum omnesque numeros habentem principem pertinent, virtutum quotidie largiaris, amorem ciuium vero a teneris sic ei inspires, ut quod Plinius olim Traiano (Paneg. c. 74.), hoc ei omnis populus Vinariensis et Isenacensis adclamet: Ita te Deus amet, quemadmodum tu nos! Duplici hoc enim amoris vinculo stabilito, nil PRINCIPI, nil ciuibus, nil Gymnasio, quod et ad singulorum et communem omnium salutem faciat, poterit deficere.

K 2

II. Enim

II.

*Oratores
scholastici
cum argu-
mentis di-
cendi.*

Enim vero quia et Musæ nostræ, in natali hoc lætissimo filere, nefas arbitrata sunt, inuenies non nulli bona indole præditi, bonamque expectationem sustinentes, publice declamando pietatis et profectum speci-
men edere decreuerunt. Itaque

CAROLVS FRIDERICVS HVLLE

Zimmera - Vinariensis,

omne incrementi salutisque genus SERENISSIMO IUVENTVTIS PRINCIPÍ humillime adprecatus, rationi rectæ non aduersum, sed con-
ueniens esse, ei, quem colimus et amamus, vt Deus vitam illius vel nostræ
vitæ parte augeat, adprecari, aduersus Senecam de vitæ brev. c. 8. (*) de-
mon-

*An rationi
aduersum
sit, augmen-
tum vitæ
alteri ex
propria vi-
tæ parte ad-
precari?*

Verba Senecæ sunt hæc: Dicere solent eis, quos validissime diligunt, pa-
ratos se partem annorum suorum dare. Dant, nec intelligunt: dant autem
ita, vt sine illorum incrementis sibi detrahant: sed hoc ipsum an detrahant, ne-
sciunt: ideo tolerabilis est illis iactura detrimenti latentis. Nemo restituet annos,
nemo iterum te tibi reddet. Ibi quæ caput ætas, nec cursum suum aut reuocabit
aut supprimet: nihil tumultuabitur, nihil admovebit velocitatis sue, tacita la-
betur. Non illa se regis imperio, non favore populi longius proferet. Sicus
missa est a primo, decurret: nusquam diuertet, nusquam remorabitur. Quæ
quia facile incautis rerum et argumentorum estimatoribus inponunt, nebalam
dispellere, veritatis luci obiectam, quia ipse non ita pridem hoc vouendi gene-
re erga PRINCIPEM SERENISSIMUM usus sum, opportunum est. Sunt
autem tria, quæ opponit Philosophus, primum, quod adprecantes alteri pro-
pria vitæ partem, adprecantur, quod non intelligant; alterum, quod agant ad-
uersus amorem in se ipsos, quia annos oblatos nemo reddat; postremum, quod
quia ab æterno homini a Deo statutus vitæ terminus ob vota precesque interceden-
tes non mutetur, totum hoc vouendi genus vanum, inane atque irritum sit. De
quorum postremo dicam primo loco, quia hoc explosio, reliqua corruent fa-
cilius. Nimirum mutatio decreti diuini ex hoc vouendi genere inepte con-
cluditur, quia Deum cui libet homini vitæ terminum per decretum æternum
atque immutabile constituisse, certum est. Ex aduerso votum eiusmodi pro
vitæ et salutis alterius aut vt ordine (non dico tempore) prius decreto diuino
de termino vitæ hominis, aut vt posteriùs spectabis. Fac, spectari illud, vt
prius. Sane decretum istud, licet æternum et immutabile, tamen secundum
preiudicium omnium rationum obiectarum, quales sunt corporis constitu-
tio, vitæ genus, actiones bonæ malæque, et in quarum numerum etiam vota
et preces tam propriæ (vti docet exemplum Hiskie Ies. XXXII. 2. seqq), quam
alienæ (quia alias frustra hæ essent præcepta 1. Tim. II. 2. Ier. XXIX. 7. Baruch I.
n. 10.) referri debent, a Deo formatum est; quod nisi concedas, Deum non

monstrabit. Sed vt solemnior hic festus dies reddatur, alii quoque aures Auditorum impetrare gestiunt; quibus proinde, vt persequantur argumenta dicendi de sacris Iudæorum antiqui fœderis, coepta non ita prius, auctor fui. Quo sic se habente,

K 3

10.

sapienter, sed e cæco impetu agentem, h. e. Deum non Deum fingis, quod repugnat. Quare cum preces et vota pro salute alterius ingrediantur rationes obiectiuas, quas Deus in formando decreto æterno et immutabili de termino vitæ hominis, nisi forte alia grauioribus rationibus Deo obfent, secutus est, ita, vt nisi eas sibi in tempore adnotum iri, ab æterno prauidisset, breuiorem perfuisset vitæ terminum; quo iure tale quoque votum, quo quis alteri vitæ propriæ partem aliquam adprecatur, vanum et inane? quo iure rationi rectæ aduersum dices? Attramen est tale, inquis, vt ordine posterius decreto Dei æterno et immutabili spectatum. Neque sic tenes veritatem. Nam quamuis eiusmodi votum, vt posterius decreto Dei spectatum, nil ad vitam alterius prorogandam conferat, facit tamen ad deuotionem animi erga eum, quem amamus colimusque, declarandam, quia maior in alterum pietas non est, quam si quis partem vitæ suæ dare alteri paratus sit. Quemadmodum enim Paulus, licet finaliter *ἀποθνῆσθαι* saluari, et credentem damnari non posse, optime intelligeret, tamen *σε ἀνέζηνα* *ἡμῶν ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλλοτρίω, αὐτὰ τὰν συγγενῶν αὐτοῦ κατὰ σάρκα, νομίσσε*, dicit Rom. IX. 3, ad vehementiam desiderii, quo ad salutem Iudæorum ferebatur, indicandum: ita nec, ad fidem et deuotionem indicandam, augmentum vitæ ex propriæ vitæ parte alteri adprecari, ineptum est, licet hoc votum, vt post decretum Dei spectatum, ad prorogandam alterius vitam nil conferat. Facilius soluitur argumentum alterum. Ne dicam enim, fieri posse, vt me, vitæ augmentum ex propriæ vitæ parte alteri adprecantem, simili voto prosequatur tertius, sicque quod dedi alteri, mihi reddatur; si peccat contra amorem sui ipsius, qui alteri augmentum vitæ ex propriæ vitæ parte adprecatur, multo magis ille, qui pro fratribus vitam ponit, impingere aduersus amorem sui ipsius dicendus est. Sed hoc ipsum apostolus a Christianis, imitatoribus Christi, postulat 1. Ioh. III. 16, neque adeo est aduersus amorem sui ipsius. Itaque quodcumque vitam linquere pro altero, iustum est, longe iustius est, vitæ augmentum alteri ex propriæ vitæ parte adprecari, quia a maiori ad minus recte concludi, est in promptu. Denique quod ad primum argumentum attinet, reliquis discussis, vix illud responsione eget. Quamuis enim qui isto vouendi genere, de quo disputo, vitatur, ignorans vitæ propriæ terminum, quantum temporis spatium ex propria vita adprecetur alteri, determinate non sciat, quid tamen alteri adprecetur, nouit generaliter. Et sane ineptum esset, determinare spatium temporis, quod alteri ex propria vita dare parati sumus, quia tempus modumque Deo, longe rectius nobis, quid et quousque conducat quodlibet, perspicienti, præscribere, religio vetat. Sed de his orator noster scholasticus pluribus disputabit.

IOHANNES CASPARVS REINHARDT

Vinariensis,

de tabernaculo sancto stricte accepto ad Ex. xxvi. xxxvi, 8--38. Num. i, 50, 53. II, 2--32. III, 21--39.

IOHANNES EHRENFRIED GVSTAV SCHROEN

Vinariensis,

de altari suffitus et suffitu sacro ad Ex. xxx, 1--10. 34--38. xxxvii, 25--28. xl, 5. Lev. xvi, 18.

AVGVSTINVS HENRICVS IACOBVS MÆTCKE

Hartzigeroda-Anhaltinus,

de mensa sacra et panibus propositionis ad Ex. xxv, 23--30. xxxvii, 10--16. Lev. xxiv, 5--9. I. Sam. xxi, 6.

CAROLVS MAVRITIUS WAGNER

Biersteino-Ysenburgeris,

de candelabro sancto ad Ex. xxv, 31--39. xxxvii, 17--24. xxxvii, 20. 21. Num. viii, 2. 3.

IOHANNES SAMVEL BERGMANN

Orlamündae-Altenburgeris,

de arca foederis ad Ex. xxv, 10--16. xxxvii, 1--5. I. Reg. viii, 9. Hebr. ix, 4.

ERNESTVS ÆGIDIUS EICHLER

Vinariensis,

de propitiatorio et cherubinis eius ad Ex. xxv, 17--22. xxvi, 34. xxxvii, 6--9. xl, 20. denique

IOHANNES AVGVSTVS SCHLETTWEIN

Obringa-Vinariensis,

de fatis arcæ foederis, passim in Scriptura traditis, declamabit, ita quidem, ut sermone Latino tertius, sextus, octauus, Græco quartus, Gallico quintus, carmine vero Latino primus, Germanico secundus, septimus utantur.

III.

Inuitatio.

Solemnibus his vero cum summum decus sit, praesentia Vestra desideratissima, VIRI ILLVSTRES, EXCELLENTISSIMI, MAGNIFICE, SVMME, MAXIMEQVE REVERENDI, CONSVLTISSIMI, EXPERIENTISSIMI, NOBILISSIMI, AMPLISSIMI, DOCTISSIMI, quemadmodum nuper quoque factum est, illustrari: ut cras post horam VIII. matutinam frequenter

in

in ill. Gymnasio confluentes, aures beneuolas oratoribus nostris scholasticis patefaciatis, Vestrisque pro PRINCIPIS salute votis stipetis nostra, qua decet obseruantia, Vos rogo atque obtestor.

IV.

Perfectis his, ad persequendam disceptationem Theologicam, de qua tria iam Programmata foras dedi, accedo. Nimirum omnis controuersia, quam Vir S. R. *Engeström* in *Diff. de satisfactione Christi pro peccato in Spiritum S.* mihi mouit, in tria momenta ab ipso distincta fuit ita, vt in primo de peccato in Spiritum S. inchoato et consummato, in altero vero de satisfactione Christi pro *peccato* finali et hinc pro peccato in S. Spiritum, quatenus *peccato* finalis cum illo coniuncta est, disputare molitus sit (Specim. I. §. 9.). Postquam igitur in superioribus programmatibus responsionem ad ea, quæ in primi momenti rationem cadebant, accepit, sicque prima via, licet inter bene multos dubitationum et argumentationum vanarum scopulos, quibuscum consistendum fuit, confecta est, ingredi iam alteram non longiorem tantum, sed etiam æque aut magis salebrosam, ne mancum et inchoatum relinquatur opus, quo Theologiam meam ab obiectis erroribus vindicare statui, necesse est. Etenim quemadmodum, teste Cicerone (Tulcul. Quæst. I. 2. p. m. 112 r. Ed. Screvel.), in ipsa *Græcia Philosophia tanto in honore nunquam fuisset, nisi doctissimorum contentionibus dissensionibusque, viguisset*: ita hac concertatione etiam, argumentis ex vtraque parte auditis et ponderatis, aliquid luminis noui accessurum esse veritati, quam nebula obiecta obscurare forsitan visa est, confido.

*Auctor progre-
ditur ad
alterum
disceptatio-
nis momen-
tum.*

V.

Nimirum postquam pro *peccato* finali non præstitam esse a Christo satisfactionem passuam, docui (Theol. Rev. T. II. §. 395.), ex eodemque hoc confectarium, quod nec illam Christus pro peccato in Spiritum S. consummato, quatenus *peccato* finalis cum illo coniuncta est necessario, præstiterit, deriuauit (I. c. §. 396.), grauissimum in his me errorem admittere, dicit Vir Clar. p. 44 §. 6, ex quo questio vniuersaliter meritum Christi tangat, qua fundamentum ingreditur fidei. Ostendam vero in sequentibus, omne, quod mihi obiectum est, vanum, falsum, irritum esse; unde nec error, nec error grauissimus mihi iure tribui poterit. Adduxit, fateor, Opponens aduersus sententiam meam loca Scripturæ *Iob. I. 29. I. Iob. II. 2. Rom. V. 18. coll. I. Iob. IV. 14. Tit. II. 14. Ies. LIII. 6. et* verba

*Ad que au-
tor iam
nondum re-
spondeat?*

verba LL. Symb. in A. C. art. 3. p. 25. Ed. Rech. Passio. Christi fuit oblatio et satisfactio non solum pro culpa originis, sed etiam pro omnibus reliquis. At quia hæc pertinent ad questionem: an Christus pro *actibus* finali satisfecerit? de quavis iam nondum, duobus locis aliis præmissis, disputat, in locum convenientem responsum ad illa differam, ne quæ eiusdem sunt argumenti, sine necessitate dirimantur.

VI.

Institutum
auctoris
præfens.

Quemadmodum arborem extirpaturus, radices eius e terra euellit: ita dum Vir S. R. sententiam meam de neganda Christi pro *actibus* finali satisfactione infirmare atque infringere conatur, doctrinis duabus præmittendis bellum infert, euersis istis facilius se negotium principale confuturum esse, sperans. Altera earum est *differentia legis operum et fidei*, a me tradita; altera, quod *satisfactionem actiuam a Christo præstitam esse, ut iustitia coram Deo et salutis æternæ homines participes reddantur*, passiuam vero, ut a legis maledictione atque damnatione liberentur, docuerim Theol. Rev. T. II. §. 389. et passim alibi. In utraque vero ut laterem lauare, intelligatur, in præsentia prioris, alio tempore vero posterioris vindicias acturus sum.

VII.

Summa doctrinae de
lege operum
et fidei.

Quid operum, quidque fidei lex mihi dicatur, id in epitome doctrinarum, in controuersiam vocatarum, supra (Spec. I. §. 7. n. 9.) ex Theolog. Rev. repetii. Clar. Engestroem vero in principio huius disceptationis, me, dum de lege fidei loquor, quam legi operum oppono, aliquid in sinu gerere, quod concoquere sibi perquam difficile sit, de se fateatur p. 49. Quam equidem stomachi infirmitatem miror neutiquam, quoniam locorum communium esculentis tantum aduersatus, quidquid ex illis depromptum non est, fastidit, non quod cibus malus in se, sed quod familiaris non sit. Itaque noua ratione conditam doctrinam ita, ut facilius concoquatur, proponam

1. Regula, ad quam quis actiones suas instigare obligatur (puta, per comminationem poenæ), dicitur *lex*, et speciatim *lex diuina*, si obligatio illa ab ipso Deo ortum trahat. Theol. Rev. T. I. §. 1079.

2. Cum Deus hominem ad imaginem suam crearet, per illam et ipsam rationem sanam menti eius legem naturæ vel moralem, cuius summa est, quod Deum homo summo cultu prosequi, suamque et aliorum perfectionem amplificare debeat, imprimerebat (l. c. T. I. §. 1080. 1072.);

eaque

fina praedicatione de gratia et favore Dei, per meritum Christi imperato, rursus erigit.

7. Hinc legem diuinam esse, vt homo credat in Christum finaliter, elucet. Nam quidquid est regula, ad quam homo actiones suas instituere ab ipso Deo sub comminatione poenae obligatur, illud est lex diuina (n. 1.).

Sed hominem credere in Christum finaliter, est regula, ad quam homo (peccator sc.) actiones suas instituere ab ipso Deo sub comminatione poenae (quae est ipsa damnatio aeterna, post hanc vitam subeunda) obligatur (n. 6.).

E. vt homo (peccator) credat in Christum, est lex diuina; prouti dicitur *ιστοῦν θεῶν* I. Ioh. III. 23. (l. c. T. II. §. 63.).

8. Huius igitur legis argumentum praecipuum cum sit, vt homo (peccator) in Christum finaliter credat, convenientissime adpellatur *lex fidei*. in oppositione ad legem operum Rom. III. 27, licet etiam *νόμος τῆς πίστεως* *τοῦ θεοῦ* *ἐν Χριστῷ* Ier. Rom. VIII. 2, et *νόμος πίστεως τῆς ἐλευθερίας* Iac. I. 25. II. 12. dicatur. Ex argumento praecipuo autem hanc legis fidei definitionem dedi, quod sit lex; quae in Christum credere iubet (l. c. T. II. §. 64.).

9. Lex operum et fidei conueniunt in eo, quod vnum eundemque auctorem, Deum, habeant, quod vtraque data sit homini, vt via salutis consequendae, quodque vtriusque transgressio damnabilem hominem coram Deo reddat. In his vero diuersitas est et sibi inuicem opponuntur, i. quod, dum homo post lapsum non potest amplius legem operum perfecte seruare (T. I. §. 1342.), nec per eam ad salutem peruenire et damnationem euitare possit (T. I. §. 1345.); cum possit e contrario salutis particeps fieri per obedientiam legi fidei praestitam (T. II. §. 64.); 2. quod, dum legem operum homo transgressus fuit, aliam sc. legem fidei Deus substituerit, vt dummodo hanc seruet finaliter, prioris transgressio non damnet hominem actu; at si legem fidei quoque transgrediatur, nullum amplius aliud supersit salutis remedium (l. c. T. II. §. 64. 65.); quibus addendum 3. quod lex fidei in statu integritatis homini data non fuerit, et pertineat tantum ad hominem lapsum; cum e contrario et ante et post lapsum lex operum hominem obliget.

10. Quamuis autem ita lex fidei opponatur legi operum in se spectatae, tamen si lex operum spectetur in adplicatione ad hominem, quatenus sub lapsu spectatur, eatenus lex fidei legi operum subordinata haberi potest, dum e. g. lex operum praecipit summam in Deum fiduciam, haec autem sine fide in Christum collocari in Deo nequit (l. c. T. II. §. 65. Sch. 1. 3.).

VIII. Atq;

VIII.

Atque haec sunt, Lector, quae Clar. Engestroem concoquere se posse, *An lex fidei sit noua?* negauit. Quid est ergo, inquis, quod ipsum in exploratissimis veritatibus male habet? Dabo animaduersiones per partes ita, ut singulis responsione subtexta, in fumum abire omnes, manifestum fiat. Ita autem ille p. 49. §. 7: *Probe quidem nouimus, nouam legem operum opponi uocem uirae legi fidei Rom. III. 27. licet non in sensu Cl. Viri, quicum agimus.* Diccas igitur, in quo alio? Post verba mea Theol. Rev. T. II. §. 65. repetita, quae ipse quoque commemorauit paulo ante (§. 7. n. 9.): *Clare patet, inquis, adfirmare Virum Cl. nouam a Deo conditam esse legem post lapsum, cui obedientiam homopræstet, a lege morali diuersam, imo huic e diametro oppositam.* At enim uero, cum delicata haec sit quaestio, caute agamus, oportet. Etenim, si noua datur lex fidei, directrix actionum humanarum, opposita legi operum, etiam directrici actionum earundem, prior utique, dum homo illam transgressus fuerit, redarguet hominem transgressionis illius, accusabit, damnabit, haud secus ac lex operum id facit quoad ea, quae sui sunt fori; quae certe doctrina est, neque cum Scriptura, neque cum Formula Concordiae concilianda. Inanis contradicendi conatus! Aut lex fidei in statu integritatis etiam homini a Deo data fuit, aut data est post lapsum. Sed falsum est prius membrum, quia lex fidei pertinet ad euangelium (§. 7. n. 6. 8.), sed euangelium in statu integritatis homini annunciatum non fuit, quia in statu illo per obedientiam propriam, non autem per alienam Christi iustificari et saluari debebat (Theol. Rev. T. II. §. 1036.). E. ueritas inest membro posteriori, quod lex fidei post lapsum data sit. Quo se habente ita, eadem eatenus noua lex est, quandoquidem quod tempore praecedente non fuit, id nouum dicimus. E contrario cum Clar. Opponens nouam fidei legem post lapsum conditam neget, non potest non, fidem in Christum saluatorem in ipso integritatis statu hominibus praescriptam fuisse, sicque liberatorem a peccatis quaerere debuisse eos, qui nullo peccato maculati erant, quae uere sunt repugnantia, defendere; quod ipsi totum, dum caute est astutus, relinquo. Ac uero

si noua datur lex fidei, opposita legi operum, lex fidei hominem, transgressorem ipsius, redarguet transgressionis, accusabit, damnabit, haud secus ac lex operum in rebus sui fori.

Sed falsum est posterius, quia haec doctrina cum S. Scriptura et Form. Conc. concilianda non est. E. etiam prius falsitate laborat.

Ita vero! Vbi autem Scriptura docet, legem fidei non redarguere, accusare, damnare transgressores suos? Vel vbi Scriptura, legem fidei laudare ἀπιστίας, docet? Spiritus, qui non est ἐξ ἑργῶν νόμου, ἀλλ' ἐξ ἀποῦς πίστεως Gal. III, 2, ἐλέγχει τοὺς κόσμους περὶ ἀμαρτίας, quod non credant in Christum Ioh. XVI, 8, 9. Et teste Paulo, Iesus Dominus die extremo in flamma ignis vindictam dabit τοῖς μὴ ὑπακούουσιν τῷ εὐαγγελίῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ 2. Thess. I, 8. Annon igitur euangelium damnat refractarios? Sed non potest damnare, quatenus complectitur promissionem de salute in Christo obtinenda. Damnatur igitur, quatenus conditionem fidei ab homine postulat, qua non praestita, homo damnandus est (§. 7. n. 6.). Sed haec ipsa conditio in euangelio est lex fidei (§. 7. n. 6. 7. 8.). E. lex fidei transgressores suos accusat damnaturque. Addo Pauli verba Rom. II, 16: *Deus iudicabit per Iesum Christum occulta hominum κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου*, non moratus frigidam explicationem Viri Clar. p. 55: *euangelium heic latius sumi pro tota doctrina, quam praedicabat apostolus; quae in Scriptura noui testamenti saepe obueniat, satente me T. II. §. 123, applicatio.* Nego enim, in hoc loco eam latiore explicationem adhibendam esse, quia syllogismus generalis, secundum quem in die extremo iudicium agetur, hic est:

Quicumque credidit in Christum finaliter, saluabitur; quicumque ἀπιστίας finali laboravit, damnabitur.

Hic, ille, cet. E.

In quo maiorem esse ipsum euangelium, eoque comprehensam legem fidei, in promptu est. Tantum igitur abest, vt Scripturae repugnet dicere, quod lex fidei ἀπιστίας redarguat, accuset, damnet, pariter ac lex operum hoc agit in iis, quae sui fori sunt, vt eadem doctrina sit verissima. Quo se habente ita, falsitatem consequentis iure meo nego.

IX.

An Rom. III, 27, νόμος fidei significet doctrinam, non legem?

Doctrinam de oppositione legis operum et fidei scripturae consentaneam esse, ostensurus, protuocaui (Theol. Rev. T. II. §. 64. Sch. 2.) ad Rom. III, 27, vbi in doctrina de iustificatione Paulus oppositionem docet euidenter. Quod vt infirmit Vir S. R. argumentum, excipit p. 50: *Ad dictum Rom. III, 27. quod spectat, νόμος respondet Hebræorum תורה, quod in genere quamuis doctrinam notat, et in applicatione Biblica, vniuersam quoque doctrinam totius Scripturae Sacrae, vt Ps. I, 2. etc. et postquam, S. Scripturam ratione dogmatum diuidi in legem et euangelium, proposuerat, sic pergit l. c. Quando itaque Paulus l. c. de doctrina operum loqui-*

loquitur, loquitur utique de Lege: quando de doctrina fidei loquitur, loquitur de Euangelio, ut sic oppositio sit clarissima. Conf. Rom. VIII, 2. ubi similem habeas oppositionem. Quid igitur sibi volunt haec omnia? Tamen *νόμος* responderet Hebraico *תורה*, et quandoque significat doctrinam, proprium tamen vocis illius significatum esse, ut significet legem, tam exploratum est, ut Vir Clar. negare non ausus sit. An vero proprius vocis significatus sine necessitate relinquendus est? Non sane. Cur igitur in loco nostro, inuitis interpretandi regulis, relinquam propriam strictamque vocis *νόμος* significationem. ubi eam locum habere, clarissimo argumento ostendi potest? Concludo enim ita:

Quidquid est regula, ad quam homo (peccator) actiones suas instigare obligatur sub comminatione poenae, illud est *νόμος* non in mero significato doctrinae, sed legis strictae acceptae; quod docet definitio legis (§. 7. n. 1.).

Atqui *νόμος* *νόμος* est talis regula. Nam quisquis per *νόμος* finalem illam negligit, damnatur.

E. *νόμος* *νόμος* est *νόμος* non in mero significato doctrinae, sed legis strictae acceptae.

Quod argumentum cum plus valet mille auctoritatibus; tum rationem manifestat, cur vocem *νόμος* propria legis significatione in dicto Paulino: *νόμος* *νόμος* intellexerim. Contra vero quomodo Vir Clar. probauit significatum doctrinae praefendum esse? Quia *νόμος* responderet Hebraeorum *תורה*, quod in genere doctrinam notat; unde *νόμος* etiam latiori acceptione doctrinam significet. An ex eo fluit necessitas, in dictione Paulina: *νόμος* *νόμος* significatum visitationem strictumque vocis *νόμος* relinquendi? An quia vox *νόμος* interdum ens magnis, sed non infinitis perfectionibus praeditum significat loh. X. 34, propter hanc causam tunc etiam proprium et strictum significatum relinquere oportet, quando de Christo adhibetur? An cum Deus dicitur *νόμος* loh. IV. 24, proprius vocis significatus relinquendus est, quia alibi vox eadem denotat ventum loh. III. 8? Taceo. ipsius vocis Hebraicae *תורה* proprium, strictum et visitationem significatum esse, ut legem denoter. Vides igitur, Lector, probatum non esse, quod in dictione Paulina *νόμος* doctrinam et non legem significare debeat; quod contra me probandum fuisset. Neque quidquam ad infringendam meam sententiam facit, quod Scriptura S. ratione dogmatum diuidatur in legem et euangelium. Nam salua doctrina de lege fidei, hoc verum est, quia lex fidei est altera euangelii pars (§. 7. n. 6.).

X.

An Iac. I. 25.
II, 12. *verbo* li-
bertatis
significet non
legem, sed
doctrinam?

Quam Paulus *legem fidei* adpellat Rom. 111. 27. egoque legem proprio significato esse, ostendi (§. 9.) eandem Iacobus *legem perfectam libertatis* c. I. 25. et *legem libertatis* c. II, 12. nominat. Vnde horum locorum quoque feceram mentionem, per obsequium legi fidei praestitum saluari hominem, confirmaturus (Th. Rev. T. II. §. 64. et ib. Sch. 2.). Contra Vir S. R. quemadmodum in loco Paulino *verbo* significare non legem, sed doctrinam, dixit quidem, sed non demonstravit (§. 9.): ita in effatis Iacobi eadem chorda oberrat, scribens p. 50: *Eadem et ratione Iac. I. 25. II. 12. negotium praecedit, ex quo ordo salutis indicatur, et Evangelium, tanquam doctrina, voce verbo insignitur, conf. Heb. VIII. 10. X. 16. Ier. XXXI. 33.* Sed quia eadem responsio eisdem argumento sufficit, repetendo quae iam dicta sunt, actum agere recuso. Hoc addo tantum, quod Hebr. VIII. 10. X. 16. recte etiam de lege fidei intelligantur. Nam per obsequium huic praestitum consequimur remissionem peccatorum, et Deus cum homine reconciliatur; quos effectus Paulus commemorationi istius legis adiungit Hebr. VIII. 10. X. 17.

XI.

An lex fidei
sit noua?

Pergit Vir S. R. p. 50. 51: *Hinc, si lex fidei, tanquam doctrina de fide, contradistinguitur legi operum, tanquam doctrinae de operibus, et, ut dictorum, Evangelium opponitur Legi in stricta significatione, quam admittit Vir Cl. Tom. II. §. 123. pag. 93. rite observata inter Legem, et Evangelium, differentia §. 135. pag. 101. et usu utriusque §. 136. pag. 102. 103. qui, quae so, & quo modo, fides, ex Evangelio exposita, noua lex sit, et Deus, vel, Christus Legislator nouus, per nouum praeceptum illud, quod tangit Vir Cl.?* Ita vero infertur, cuius oppositum inferendum est, nisi sanae mentis iudicium supprimamus. Quin potius enim ita colligendum est: si euangelium in stricta significatione, atque si lex fidei in Evangelio comprehensa, tanquam via salutis adipiscendae post lapsum, opponitur legi operum, per quam homo ante lapsum saluandus erat, fides, in euangelio exposita vel praecepta, est noua lex, habita ratione status integritatis, in quo fides in redemptorem generis humani praecepta non erat; nec non Deus, aut filius Dei, in figura visibili primis parentibus se adspiciendum praebens, et annuncians euangelium, fuit ratione legis fidei legislator nouus. Nam quod tempore praecedente

non fuit, id eatenus dicimus nouum. Negato vero, quod intuli, in statu integritatis quoque homines per fidem in redemptorem eiusque sanguinem et mortem saluandos fuisse, docebis; quam doctrinam Viro S. R. sollicito circumspicienti, ne quid detrimenti ecclesia capiat p. 3. relinquo.

XII.

Sed audiamus iam syllogismum cornutum, quo petendus sumi. *Si An si noua fides, inquit Vir Clar. p. 51, nouam constitueret legem, aut abrogata moralis lex esset, aut imperfecta. Si prius, frustra PAVLVS renatis legem proposuit Rom. XIII. 8. 9. conf. 1. Iob. IV. 20. 21. Si posterius, quare dicitur absolute nullis 1. Tim. I. 8? quare inuicem inuicem rei dicitur, aut inuicem, praeceptum sanctum, et iustum, et bonum, Rom. VII. 12? conf. Psal. CXIX. 30. 137. quo modo saluaret, se exacte seruantes? vid. Luc. X. 28. Rom. X. 5. Leu. XVIII. 5. Hefech. XX. 11. quare et diceretur inuicem inuicem, praeceptum ad vitam Rom. VII. 10? His obseruatis sponte fuit, non esse opus noua lege. Sed salua res est, quia vicio Logico laborat syllogismus, in quo tertium membrum neglectum est.*

Si fides nouam constitueret legem, aut abrogata moralis lex esset, aut imperfecta in se, aut licet perfecta in se, tamen ad salutem homini peccatis inquinato procurandam non amplius idonea.

Facta iam subsumptione:

Sed falsa sunt omnia consequentis membra, *neque, vltimum membrum falsum esse. Nam quamuis lex moralis in se perfecta sit, prouti legem naturae omnium perfectissimam esse, etiam in Philosophia morali docetur, non tamen ad salutem homini procurandam amplius idonea est, non quod perfectioni eius aliquid decessit, sed quod homo lapsu vires, perfectam obedientiam ei praestandi, qua ad iustitiam coram Deo et salutem opus erat, perdidit Rom. VIII. 3. Itaque addito membro tertio, negatur dilemmatis consequentia; et adparet simul, nouam fidei legem accessisse post lapsum, vt hac seruata, homo peccator iustificetur et saluetur, cum per legem operum amplius non possit.*

XIII.

Enim vero post vana argumenta prolata Vir S. R. ad dubia, quae ipse *An euange- format, soluenda progreditur; quanquam in eo euentum pariter conatui lium nullam non respondisse, sequentia manifestabunt. Scilicet ita is pergat p. 51. 52. attulerit no-*

nam regu-

nam, licet ante
lapsum
non fuerit
manifesta-
tum?

Fateor, Evangelium ratione manifestationis non fuisse ante lapsum, quan-
do tamen lex viguit. Verum inde non collegeris, Evangelium attulisse
se nouam quandam legem, nouam vitam, morumque regulam, a priori
diuersam, nisi iuxta posueris, Deum, loquentem (Evangelium) per Filium
Hebr. I. 1. Filium loquentem, et Evangelium exponentem, Joh. I. 17. 18.
conf. Joh. III. 16. et Spiritum Sanctum, reuelantem idem illud Euange-
lium Ecclesiae ministris Eph. III. 4. 5. 6. nouum hac ratione Legislato-
rem esse. At enim vero nullum huius assertionis fundamentum per
S. S. reperieris. Fuit Moses Mediator V. T. annuncians Israëlitis
voluntatem Dei, et Deo obsequium, a populo promissum, referens, Gal.
III. 19. 20. Exod. XXXI. 18. Deut. IX. 10. XX. 16. non Legislator nou-
us, quandoquidem lex, cordibus hominum inscripta, in monte Sinai
solenniter tantum declarata, et repetita, fuit, cuius rigorem ceremo-
nialia instituta quotidie ponebant ob oculos. Est CHRISTUS Mediator
N. T. I. Tim. II. 5. Heb. VIII. 5. 6. IX. 15. XII. 24. qui proprio san-
guine acquisiuit Ecclesiam, non nouus Legislator, Joh. I. 17. nisi, prout
in cit. Disp. de Differ. Leg. et Evang. dicitur, quoad legem fidei pag.
27. i. e. doctrinam fidei, vel Euangelii, secundum explicationem, in ea-
dem Dissertatione datam, §. 2. p. 10. et a nobis in hac §. paulo superius
exhibitam; vt adeo, cum lex fidei significet Euangelium, Legislator sub
hac conditione non possit non Euangelii Autorem, Praeconem, atque Docto-
rem, nouum in Testamento nouo designare. Ante omnia hinc Viro S. R. quae-
ro: annon euangelium aliquid ab homine exigat? Nonne exigit post actam
poenitentiam fidem viuam? quod nisi concedatur, ^{etiam} quilibet poterit
saluari contra testimonia Scripturae euidentissima. Itaque tantum abest,
vt in syllogismo:

Si euangelium ratione manifestationis non fuit ante lapsum, quo tem-
pore lex viguit, sequitur, vt euangelium attulerit nouam quandam
legem, nouamque vitae regulam, a priori diuersam,
recte negata sit consequentia, vt illa sit firmissima. Iudicet enim quis-
quis potest, annon haec sibi contradicant: Euangelium post poenitentiam
postulat fidem viuam; euangelium non fuit datum ante lapsum; nec
tamen Euangelium dedit nouam vitae regulam, nouamque legem a priori
diuersam. Etenim hoc potius conficitur, quod euangelium nouam vitae
regulam legemue, a priori diuersam, dederit, pariter ac recte dico: Prin-
ceps hodie dedit legem de hoc vel illo faciendo; sed haec lex ante men-
sis spatium non fuit; E. haec lex nouam agendi regulam dat. At sic
iuxta

iuxta ponendum est, Deum hac ratione nouum legislatorem esse. Concedo, quatenus legem fidei in ipso proteuangelio promulgauit. At nullum huius adserctionis fundamentum reperiatis per S. scripturam. Scilicet si frigidis explicationibus pro arbitrio factis neruus dictorum scripturæ incidatur, sicque ipsa eius testimonia e manibus excutiantur. Quod si non fiat, reperio adserctionis fundamentum in Scriptura. Nam si lex fidei sistitur vt lex, legi operum opposita. Deus etiam in illa vt legislator nouus qualatam post lapsum fidei legem sistitur. At Christus (de Mose enim h. l. disputare nil attinet, quia lex moralis, per illum promulgata, persanam rationem cognita fuerat ante illum, quod secus se habet in promulgatione legis fidei) non est nouus legislator, nisi quoad doctrinam fidei vel euangelii, vt legislator nil nisi euangelii auctorem, præconem, doctorem nouum in testamento nouo designet. Christum, in terris agentem, nouum legislatorem esse, nec doceo, nec ex adserito meo sequitur. Euangelium enim, quod legem fidei complectitur, non a Christo demum, sed confestim post lapsum in paradiso promulgatum, sequentique ætate per datas promissiones et diuinationes nouas repetitum est diu ante Christum natum. Vnde ex defensa a me lege fidei colligere, quod Christus per illam datam nouus legislator factus sit, hoc est Andabatarum more pugnare.

An si nouam regulam attulerit, nouus legislator sit Deus et Christus?

XIV.

In defendenda lege fidei, vt tali, prouocaui (Theol. T. II. §. 63. Sch.) inter cetera ad verba apostoli 1. Ioh. III. 23: *Hoc est eius (Dei) præceptum, vt credamus nomini filii eius Iesu Christi, et diligamus alii alios, sicut præceptum nobis dedit*, addens: *Verbum inuicem non aliud, quam legem vel præceptum denotare, satis non solum ex parallelismo verbali Rom. VII. 8. 9. sed ex statim etiam ab apostolo additis verbis: vt diligamus nos inuicem, constat. Diuinum enim præceptum vel legem Dei esse, vt mutuo nos inuicem amore prosequamur, ex ipsius Christi Ioh. XIII. 34. et Pauli Gal. V. 14. verbis in apico est. Hæc verba quoque Viro Clar. ansam nouæ dubitationis, quam mouet sibi et remouere studet, dederunt. Ita enim ille p. 52: At, ais, suam assertionem Cl. CARPOV præcipue in eo ponit, quod crede in Christum finaliter est vox mandati. Et certe largior, esse vocem mandati, quo Deus homines ad pietatem amplectendam, et a peccatis fugiendam, obligauit; immo et largior, præceptum esse, secundum dictum, 1. Ioh. III. 23. verum tamen ex hoc ipso fundamento,*

An vt credamus in Christum, sit præceptum Dei?

M

quod

quod praeceptum est, atque mandatum, quatenus praeceptum est, ad priorum illud Decalogi tabulam spectare, colligo, secundum doctrinam Evangelii intellectam, non, quod nouam legem contineat, sub tabula illa non comprehensam. Ex hoc fundamento, Form. Concord. solid. decl. Art. V. pag. 713. 714. Credimus, docemus, et confitemur, unanimi consensu, quod lex proprie sit doctrina Diuina, in qua iustissima, et immutabilis Dei voluntas reuelatur: qualem oporteat esse hominem in sua natura, cogitationibus, verbis, factis, ut, Deo probari, et acceptus esse, possit. Simul autem transgressoribus Dei iram, et temporalia, atque aeterna, supplicia lex denunciat. Nam, (ut D. LUTHERUS contra Antinomiam scribit), quidquid peccatum arguit, id legi habet rationem, et ad legem pertinet: cuius proprium officium est, peccata arguere, et ad agnitionem peccatorum adducere. Et, quia incredulitas radix, et fons, est omnium peccatorum, quae arguenda, et reprehendenda sunt, lex Dei etiam incredulitatem arguit. Est autem etiam hoc verum, Legis doctrinam per Evangelion illustrari, et declarari. Nihilominus vero proprium legis officium est, manetque, peccata arguere, et de bonis operibus docere. Hac ratione lex incredulitatem arguit: quando, videlicet, verbo Dei fides non adhibetur. Cum autem Evangelion (quod solum, et proprie, docet, ac iubet, in Christum credere) sit verbum Dei, Spiritus Sanctus per ministerium legis etiam incredulitatem arguit: quod peccatores non in Christum credant: quod Evangelium tamen solum proprie docet de saluifica fide in Christum. Atque hinc est, quod, cum lex directe sit exactrix operum, indirecte Evangelium sic quandoque opera requirit, ut, dum homini ostendit immensum Dei erga nos amorem, Christique meritum exponit, gratitudinis simul, pro tot, tantisque beneficiis Deo debita, nos admoneat, indeque quasi paedagogus ad studium bonorum operum vocari possit, 1. Iob. IV, 11. Tit. II, 12. Quod tamen de Evangelio, cum lege coniuncto, et in mutuo usu spectato, non autem qua solum est, et in se consideratur, intelligas. Verba sunt Reuerendiss. Benzeli l. c. pag. 245. Mireris, Virum Clar. concedere tandem, ut credamus in Christum, hoc esse praeceptum diuinum, nec denuo eum vocem *εὐαγγέλιον* de doctrina mera explicare, ut supra fecit de voce *νόμος* (S. 9.). Si enim praeceptum Dei est, ut in Christum credamus, si tale praeceptum, quod sanctione poenali grauissima munitum est, cur non est *νόμος*; Videtur igitur ludere velle Vir S. R. in re grauissima. Interea amplector concessum, ut credamus in Christum, hoc esse praeceptum

ptum diuinum. Quid tum? *Vt credamus in Christum, est præceptum Dei, tale scilicet, ad priorem decalogi tabulam, secundum doctrinam euangelii intellectam, quod ad priorem, spectans; non nouam legem, sub tabula illa non comprehensam, orem tabula continet. Ex quonam fundamento hoc colligis? Ex hoc ipso, quod præ-* lam decalogi ceptum est *atque mandatum. Egregia collectio, quæ in forma se ita pertinet,* habet:

quidquid est præceptum et mandatum diuinum, illud pertinet ad priorem decalogi tabulam, secundum doctrinam euangelii intellectam.

Vt credamus in Christum, est præceptum et mandatum diuinum.

E. hoc pertinet ad priorem decalogi tabulam, secundum doctrinam euangelii intellectam.

E. Hoc non nouam legem, sub tabula illa non comprehensam, continet.

Nescio, utrum Vir S. R. serio, an Lectoribus illusurus, adsumat maiorem, cuius falsitas omnium oculos primo adpectu perstringit? Nam cur non sic quoque subsumit:

Atqui omnia tabulæ posterioris decalogi, et omnia legis exarimonialis et forensis præcepta sunt præcepta et mandata diuina;

E. hæc omnia pertinent ad priorem decalogi tabulam, secundum doctrinam Euangelii intellectam?

Crederes, Virum S. R. summa imis miscere velle, nisi potius inconsiderantiæ aut festinationi tales lapsus tribueres. Sed ne errorem commissum verbis augeam, silendo tamen nequeo prætermittere, quod obscura dictio: *decalogum secundum doctrinam euangelii intelligere de-* secundum stincta definitione explicanda fuisset. Nam ante dicendum est, quid sit: *doctrinam decalogum intelligere secundum doctrinam euangelii;* quam dicatur, *euangelii in-* quod tabula decalogi prior, secundum doctrinam Euangelii intellecta, *tellectam?* fidem in Christum præcipiat. Interea quocunque modo intelligat, certum tamen esse debet, decalogum secundum doctrinam euangelii intellectum opponi decalogo per se intellecto. Quare dum Vir Clar. docet, decalogum secundum doctrinam euangelii intellectum præcipere fidem in Christum, concedat, necesse est, decalogum per se intellectum hanc non præcipere. Sed hoc est, quod volo, legi operum legem fidei opponens, docensque, quod lex operum in se, prouti beneficio rationis sanæ primi parentes eam ante et post lapsum habuerunt, et deinceps illa a Deo decalogo comprehensa est, fidem in Christum non præcipiat; quod-

que hæc potius in euangelio, post lapsum dato, tanquam conditio salutis consequenda, a Deo præcepta sit; non negans de cetero, quod posito hominis malo præsentē, ex lege naturæ et morali obligatio ad credendum in Christum fluat (Th. Rev. T. II. S. 65. Sch. 3.). Quocunque igitur se vertat Vir S. R., falli se, errare, labi, decipi, animaduertet.

XV.

*Responsio ad
verba F. C.*

Quod autem ad sententiam Confessorum in F. C. (§. 14.) attinet, tantum abest, ut opinioni Viri Clar. faueat, ut istam destruat. Nam verbis excitatis docent: *euangelium solum et proprie docere ac iubere in Christum credere, et Evangelium solum proprie docere de saluifica fide in Christum*; ex quo sequitur, ut lex operum, in decalogo comprehensa, et ab euangelio diuersa, non doceat et iubeat proprie in Christum credere. Ex aduerso autem Vir Clar. *primam decalogi tabulam præcipere fidem in Christum*, aduersus me tuetur, in præsentia quidem limitatione adiecta obscura (§. 14.), at in seqq. p. 55. 56. 59. sine illa simpliciter. Quis igitur abunde miretur audaciam Viri, improbe mihi pugnam aduersus Libros Symb. obiicientis, quibus ipse cornibus aduersis oblectatur? Fateor equidem, Confessores docere, quod *lex scilicet operum arguat peccatum æstias*, dum verbis enarratis concludunt ita:

Quidquid est peccatum, id lex arguit;

Nam proprium huius officium est, peccata arguere;

Sed incredulitas, quando videlicet verbo Dei fides non adhibetur, est peccatum;

E. hanc incredulitatem lex arguit.

Porro:

Si lex arguit incredulitatem hanc, quando verbo Dei fides non adhibetur (per syllogismum priorem), arguit etiam incredulitatem hanc, quod peccatores non in Christum credant; quia (probatio hæc est consequentiæ) qui in Christum non credit, non credit euangelio, quod est verbum diuinum.

At primo inde non sequitur, ut euangelium, quatenus continet legem fidei, peccatum incredulitatis, qua peccatores non credunt in Christum, non arguat. Repugnans enim non est, idem peccatum incredulitatis directe et immediate argui a lege fidei, in euangelio contenta (siquidem dum omnis homo credere in Christum lege fidei iubetur, hoc ipso incredulus arguitur peccati incredulitatis); indirecte vero et mediate a lege
ope

operum; quod dixerunt Confessores. Deinde vero si quod inde pro sua sententia falsa praesidium Vir Clar. petit, id plane nullum est. Deberet enim concludere sic:

Quidquid arguit incredulitatem, qua peccatores non credunt in Christum, illud docet et iubet fidem in Christum.

Sed lex operum arguit incredulitatem, qua peccatores non credunt in Christum.

E. lex operum docet et iubet fidem in Christum.

Ast maiorem cum conclusione negant et pernegant Confessores, legi operum reprehensionem incredulitatis quidem tribuentes, sed quod fidem in Christum doceat iubeatque, ei denegantes. De cetero de effectis Benzelianis disputare, quia illis in Germania auctoritas canonica non inest, labor esset superuacuis; idque eo magis, quoniam quae allegata sunt, ut de bonorum operum studio agentia, cum ego e contrario de ipsa fide iam disputem, ad rhombum non faciunt.

XVI.

Tam odiosa lex fidei Viro Clar. est, ut nondum adquiescens, nouo argumento in doctrinam meam impetum faciat. Sequuntur enim p. 53. verba haec: Siue considerauerit Cl. CARPOV fidem, tamquam opus Dei in nobis, siue ut opus nostrum, nihil pro sua lucrari potest sententia. Etenim priori acceptione fides notionem legis non ingreditur, posteriori non iustificat. Ita Form. Concord. l. c. Art. III. pag. 684: Fides non propterea iustificat, quod ipsa tam bonum opus, tamque praecleara virtus sit, sed, quia in promissione Euangelii meritum Christi apprehendit, et amplectitur: Illud enim per fidem nobis applicari debet, si eo ipso merito iustificari velimus. Itaque iustitia illa, quae coram Deo fidei, aut credentibus, ex mera gratia imputatur, est obedientia, passio, et resurrectio Christi; quibus ille legi nostra causa satisfecit et peccata nostra expiauit. Et Reuerendiss. BENZELIUS l. c. Art. XII, pag. 196. Qv. VIII. „Fide iustificamur, non quatenus illa est qualitas quaedam, nobis inhaerens vel opus aliquod nostrum, quod dignitate sua Deum, ut peccata nobis remittat, vel tantillum permoveat; sed tantum tamquam organo, non operante, sed apprehendente, siue patiente, sibi applicari rem iustificam, h. e. Christi iustitiam meritoriam, quae sola, et unica, fundamentum, est, et radix, ut salutis nostrae, ita et iustificationis 1. Cor. III, u. „Ex his patet, dem haecenus, tamquam conditionem,

An lex fidei
neganda,
quia fides in
illa nec ut
opus Dei,
nec ut opus
nostrum pos-
sit spectari?

nem, spectari a parte hominis, secundum ordinem salutis, a Deo institutum. Et quid, quaeso, aliud est credere, *πίστις*, in hoc negotio, quam *ἐξουσία* habere fidem, esse possessor fidei, quam *SPIRITUS S.* per verbum dedit? conf. Joh. IX, 35. 38. 1. Tim. I. 19. Phil. V. 5. Jac. II, 18. Rom. X, 17. Eph. I. 8. Joh. XVI, 13. 14. Certe, profecto Paulus ita de fide iustificante loquitur, ut omne omnino opus ab ea in actu iustificatio-
nis remoueat. Si praeter legem operum esset alia lex fidei, norma actio-
num humanarum, cuius summa in hoc praecepto contineretur, crede in Christum, dum obsequeretur homo huic praecepto, utique opus legis fi-
dei perageret, quod iustificationem ingrederetur. Non consentit hoc cum doctrina Pauli Rom. III. 24. 28. IV. 4, 5. Gal. III. 2. 5. 7. etc. Vir. Clar. hic ostendisset, velim, quomodo statim ab exordio syllogismum forma-
tum, velit, quia in forma Logica disputare, via proxima et quasi com-
pendiaria est ad litem decidendam. Ni fallor, ex mente ipsius sic argu-
mentum formandum est:

Si datur lex fidei, legi operum opposita, in illa fides aut tanquam opus Dei in nobis, aut tanquam opus nostrum considerari debet.

Sed non potest considerari ut opus Dei, quia ita fides non ingreditur notionem legis, vel clarius, si recte mentem adsequor, quia de suo opere, ut suo, Deus legem homini non dabit;

neque considerari potest ut nostrum, quia hoc respectu fides non iustificat.

E. non datur lex fidei, legi operum opposita.

Disputabo hic de membro consequentis posteriore, quod falso negari, dico, quia omnino in lege fidei fides, ut opus nostrum, quod Deus postulat ab omni salutis cupido, vel ut cum Viro Clar. loquar, ut conditio ex parte hominis secundum ordinem salutis a Deo institutum, considerari debet. Quamvis enim concludat:

Si fides, quatenus est opus meum, me non iustificat, sequitur, ut in lege fidei non possit tanquam opus nostrum considerari;

Sed verum est prius; E. et posterius:

tamen, ne de imbecillitate consequentiae dicam, antecedens falsum est. Nam ut dicunt Confessores in l. c., et ego quoque suo loco demonstraui (Theol. Rev. T. II. §, 1043. Sch. 3.), fides me iustificat, quatenus et quia in promissione Evangelii meritum Christi adprehendit et amplectitur. Sed quod meritum Christi in promissione euangelii adprehendam, hoc est opus vel actio, quod ipsa actionis notio docet; est etiam mea

actio

actio, quia ego adprehendo, non alius. Quare si fides me iustificat, quatenus adprehendo meritum Christi, iustificat me, quatenus est opus meum; licet hoc opus per gratiam Spiritus in me excitatum sit. Et nonne *iustus uiuet* *יָחַי צַדִּיק* i. e. *in fide sua*, teste propheta Habac. II. 4, et consentiente apostolo Rom. I. 17. Gal. III, 11? At *fides non iustificat propterea, quod ipsa tam bonum opus, tamque praecleara virtus sit*. Bene. Ipse ego docui, fidem non iustificare, quatenus adprehendit, sed quatenus adprehendit Christum (Theol. Rev. T. II. §. 1043. Sch. 3.); vt adeo valor ad iustificandum non ex adprehensione, sed ex adprehensione Christi potatur; quo tamen non impediante, me adprehendere Christi meritum, actio mea est; vnde dum fides mea me iustificat, quatenus adprehendit Christi meritum, eadem me iustificat, quatenus est actio mea vel opus meum. Sed *fides haecenus vt conditio ex parte hominis debet spectari*. Bene. At vero quod praestem conditionem hanc, licet beneficio gratiae, hoc est opus meum. Ergo si per praestitam conditionem iustificor, iustificor per opus meum. Ast Paulus, de fide iustificante locutus, omne omnino opus ab ea in actu iustificationis remouet. Non intelligis Paulum, ad quem prouocas. Distinguo inter opera secundum legem operum, qualia sunt Deum summo cultu prosequi, parentes vereri, cetera, a decalogo et lege morali praecepta, et opus secundum legem fidei, quale est credere in Christum vt saluatorem et redemptorem. Paulus, omne opus a fide in actu iustificationis remouens, loquitur de operibus secundum legem operum, quae non ingredi actum iustificationis, suo loco demonstraui (Theol. Rev. T. II. §. 1040.). An sequitur inde, vt opus secundum legem fidei etiam ab actu iustificationis remoueat? Si remouet hoc quoque, ab actu iustificationis fidem ipsam, quippe quae est opus secundum legem fidei, remouet; quod quam egregie conspiret cum doctrinis apostoli Rom. III. 22. 28. Gal. II. 16, proclue est intellectu. At vero si praeter legem operum esset alia lex fidei, cuius summa contineretur hoc praecepto: CREDE IN CHRISTVM, homo obsequens huic praecepto vtrique opus legis fidei perageret, quod iustificationem ingrederetur. Sic est. Opus legis fidei enim est fides ipsa, quam ingredi iustificationem, non, arbitror, negabis. Non consentit hoc autem cum doctrina Pauli Rom. III. 24. 28. IV. 4. 5. Gal. III. 2. 5. 7. etc. Prodis igitur, te Paulum non intelligere. Nam postquam hic gentiles legem naturae cordibus inscriptam Rom. I. 18-32, Iudaeos autem legem explicite a Deo latam transgressos esse Rom. II. 17-29, sicque omnes homines esse pec-

cato-

catores et iniustos coram Deo, ostenderat Rom. 111. 10. seqq., supponens, quod ad iustificationem ex operibus legis obedientia omnes numeros habens requiratur, concludit, ex operibus legis neminem coram Deo iustificari v. 20; unde infert porro, per satisfactionem alienam sc. Christi, sed fide adprehensam, hominem iustificari v. 24. 28, et hinc iustificationem eius, vt *κατὰ ἑγὼν* (proprium) νόμος factam, fieri *δὰρμον* et ex gratia l. c. Quenam igitur quæsiō sunt opera? aut cuius legis opera sunt, quæ Paulus a iustificationis actu excludit? Non sane excludit et remouet aliam legem, quam legem operum; nec alia opera, quam secundum legem operum facta, quippe quod totus nexus doctrinarum apostoli ostendit. At vero opus, factum secundum hanc legem fidei: *crede in Christum*, h. e. ipsam fidem, tantum abest, vt excludat, vt includat et postulet ad iustificationem, *πίστις δικαιοσύνης ἀνδραγατος*, inferens et adferens Rom. 111. 28. Similis est ratio loci alterius Rom. IV. 4. 5. Nam dum dicit apostolus, *fidem imputari ad iustitiam τὴν ἡμῶν ἐκλογίαν*, *πιστεύοντι δὲ ἐν τῷ δικαιοσύνης ὁδῷ*, non sane opus secundum legem fidei, i. e. fidem ipsam, sed opera legis operum excludit, fidem requirens; quæ est opus secundum legem fidei. Nec dispari ratione de loco Gal. III. 2. 5. 7. iudicandum est; vbi *ἐργα νόμου* pariter sunt opera, secundum legem operum præstita, et opposita *τῇ ἀποκρίσει* et *πίστι*, quæ est opus secundum legem fidei, non exclusum, sed requisitum.

XVII.

An recte fides dicatur opus secundum legem fidei?

Liceat pauca prius monere ad superiora, quam filum disceptationis pertexam. Cum dixi: *opus hominis secundum legem fidei iustificationis actum ingredi* (§. 16.), Lectores in eo hæsitare, nolim. Non equidem ignoro, Theologos, oppositionem operum et fidei ex Rom. III. 28. Gal. II. 16. secutos, fidem non opus, sed *organon* adpellare solere; quemadmodum scribit Hieron. Kromayer in Theol. Positio-Polem. P. II. loc. 11. aphor. 7. p. 237: *Promissionibus euangelicis conditio non operis, sed organi est annexa*; unde ego quoque ab ista dictione, nisi disputando extorsissem Opponens, abstinuissem. At non impediēte illo, modus iste loquendi et sine errore explicari potest, et non aduersam, sed ducem habet scripturam. Primo enim quod ad oppositionem operum et fidei attinet, Paulus opera, secundum legem operum facta; intelligit; unde dum fidem in lege operum, per se spectata, nego, præceptam esse, doceo autem, esse ex lege fidei, salua est oppositio Paulina; quam ex ad-

uer-

uerso conuallunt, quicunque fidem priori decalogi tabula praeceptam esse, perhibent, sicque in numero operum legis operam, quibus tamen est opposita, collocant. Deinde opus duplici significato dicitur, alio, ut idem sit ac actio, quo sensu creatio, conseruatio, quae sunt actiones, opera Dei ad extra adpellantur; alio, ut meriti, oppositum gratiae, denotet; quo pertinet dictum apostoli Rom. XI. 6: *Quod si per gratiam, non iam ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia. Sin ex operibus, iam non est gratia: alioquin opus, iam non est opus.* Ego uero dum fidem opus adpello, neutiquam posteriorem sed priorem significatum suppono. Nulla enim fidei dignitas ad iustificandum, quatenus adprehendit, inest, sed omnem dignitatem habet ex obiecto adprehensio (Th. Rev. T. II. §. 1043. Sch. 3.); at nihilominus adprehensio Christi fiducialis est actio ex parte hominis (l. c. T. II. §. 846. Sch.). Denique ipse Iacobus fidem adpellat *πῶλον* h. e. actionem, opus c. I. 25; quod latius demonstraui l. c. T. II. §. 64. Schol. 2. §. 870. Sch. Quare mihi quoque loqui cum Scriptura licebit.

XVIII.

Sed ut in viam redeam, Vir S. R. legem fidei nouo petit dubio, scribens p. 54. et 55: Porro, dum incredulitas ex suppositione Viri Cl. sit transgressio legis fidei, eadem lex fidei utique peccatum hoc taxaret, cum tamen ex lege morali omnis sit peccati cognitio Rom. III. 20. VII. 7. etc. Rursus et accusaret, et damneret, data lex fidei peccatum incredulitatis, cum tamen Paulus omnem condemnationem legi operum adscribit 2. Cor. III. 6. 9. etc. Scio quidem, Paulum docere, Deum iudicaturum occulta hominum secundum Euangelium Rom. II. 16. Sed et adhuc scio, Euangelium heic latius sumi pro tota doctrina, quam predicabat Apostolus, quam per Scripturam S. N. T. saepe obuenire adplicationem, non negat Vir Cl. Tom. II. §. 123. pag. 93. 94. Ut adeo haecenus ex consideratione fidei quoad actum iustificationis penitus eneruetur Viri Cl. de opere legis fidei sententia. Concluditur igitur:

Si incredulitas est transgressio legis fidei, lex fidei hoc peccatum taxat, accusat et damnat.

Sed falsum posterius est, quod taxet lex fidei incredulitatem, quia ex lege morali est omnis peccati cognitio per Rom. III. 20. VII. 7.

Falsum est etiam, quod accuset et damnet, quia omnis damnatio legi operum adscribitur 2. Cor. III. 6. 9.

E. falsum est etiam prius.

N

Vide.

An *incredulitas*
non sit trans-
gressio legis
fidei, quia
lex fidei hoc
peccatum
non taxet,
accuset, dam-
net?

Videtur Vir S. R. tautologiis delectari, quoniam in superioribus idem dubium iam in medium allatum, atque a me discuffum est (§. 8.). Quamuis igitur in eo adquiescere possem, locis tamen scripturae satisfactorius iterum et quidem vberius respondebo. Ante omnia nego et pernego consequentis falsitatem, quod qua omnia membra verum est. Nam cum haec sit ἐντολὴ Dei, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ λόγῳ, τὸ οὐδὲν αὐτῷ ἰσοῦ Χριστοῦ 1. Joh. III, 23, omnino hoc praeceptum Dei incredulitatem in iis, qui fidem respuunt, taxat et reprehendit ita, vt a via recta se aberrare, intelligant. Et quia hoc praeceptum est lex fidei (§. 7. n. 7. 8.), lex fidei taxat et reprehendit eandem incredulitatem. At vero *ex lege morali est omnis peccati cognitio* per II. cc. Respondeo primo, dum Rom. III, 20. dicitur: διὰ νόμου (sc. operum) ἡ ἁμαρτία ἀγνοεῖται, voci: ἀμαρτίας non additam esse particulam vniuersalitatis: *omnis*, sed a Viro Clar. adfui, quod nego recte fieri, quoad indefinite dictum vniuersaliter capiendum esse, demonstratum non est. Deinde si vniuersalitas effati Paulini concedatur, distinguo tamen inter peccatum, quod legi operum, et id, quod legi fidei repugnat, concedens, legem operum arguere et reprehendere omne peccatum, quod legi operum repugnat; quo transfert etiam Paulus Rom. VII, 7. exemplum cognitae ex lege concupiscentiae pravae, quam legi operum aduersam esse, dubitationem non habet; alii legem operum arguere etiam peccatum, legi fidei aduersum, i. e. ἀπίστιαν, exinde non sequitur. Denique etiam concedatur, legem operum arguere etiam indirecte ἀπίστιαν, quod docet Formula Concordiae (§. 15.), hoc tamen non impediens, fieri potest, vt lex fidei ἀπίστιαν arguat directe, quia positio vnius exclusio alterius non est. Tantum abest, vt prius consequentis membrum, quod falsum dicitur, a veritate alienum sit! Attamen, inquis, (pertinet hoc ad posterius consequentis membrum) *littera legis occidit* 2. Cor. III, 6, *et ministerium Moysi est in διακρίσει τῆς καρτερίας* V. 9. E. *lex fidei non accusat, non damnat*. Hem quantopere hoc a sano scripturae sensu alienum est! Omnino littera, h. e. lex operum, damnat omnes ipsam transgredientes adeo, vt omnes homines, absque Christo si essent, vigore illius deberent damnari. Sed damnationem hanc abstulit satisfactione sua Christus Gal. III, 13, data a Deo lege vel praecepto fidei, vt quisquis mortalium hunc saluatorem fide vera adprehendit, saluetur, reiciens vero illum per ἀπίστιαν, damnetur; ex quo fit, vt damnatio non tam e transgressione legis operum, quippe quam expiauit Christus, quam potius ex transgressione legis fidei, h. e. ex ἀπίστια pendeat. Haec est doctrina scri-
pturae

pturae Marc. XVI, 16. Ioh. III, 15. 16. 18. 19. 36. 2. Thess. I, 8. quam proinde eripi mihi non patiar. Neque obstat huius, peccata contra legem operum committentibus denegari salutem, cum dicit Paulus Gal. V, 19--21: *Manifesta sunt opera carnis, qualia sunt adulterium --- quae praedico vobis, quemadmodum etiam praedixi, quod talia facientes regnum Dei non consecuturi sint*; cui consentaneum legimus 1. Cor. VI, 9. 10. Nam in locis parallelis Eph. V, 6. Col. III, 6. aperte dicit idem apostolus, propter haec opera mala iram Dei venire in eos, qui tales sunt, quemadmodum omnino in credentes in Christum, accepta peccatorum remissione, non venit. Itaque peccata contra legem operum damnant tantum propter *etiam*, cum illis coniunctam. Quare cum lex fidei sit: *crede in Christum, si cupis saluari; si non credis, damnaberis*, legem fidei accusare et damnare incredulitatem, tam manifestum est, ut totam salutis oeconomiam impugnet, quisquis negauerit. Quibus omnibus consideratis, tantum abest, ut ex consideratione fidei, quoad actum iustificationis, penitus eneruetur sententia mea de opere legis fidei, ut firmetur et stabilizetur.

XIX.

Neque melioris notae sunt, quae confestim sequuntur p. 55: *Idem Conciliatio* (sc. penitus eneruari sententiam meam de opere legis fidei) *et porro sit, dictionum dum credere in Christum consideratur quoad statum iustificationis, quarundam vel renovationem, ex quo iustificatus manet in fide* Act. XIV. 22. *stat cum sententia auctoris.* in fide 1. Cor. XVI. 13. *fide per charitatem operante* Gal. V. 6. *et hinc certante bonum certamen fidei* 1. Tim. VI. 12. *eandemque seruante* 2. Tim. IV. 7. *Etenim homo, dum sic determinauerit se ad fidem seruandam, id curat, ne in vanum acceperit Diuinam gratiam, conf. 2. Cor. VI. 1, obsequitur Euangelio, h. e. doctrinae reuelatae toti, Deo interea et velle et perficere, iuxta suppeditante. Conf. 2. Pet. I. 22. 23. Phil. II. 12. 13. Etenim dum homo manet in fide, stat in fide, se determinat ad fidem seruandam cet., hoc ipso patrat opus legis fidei; unde omnia ista sententiam meam non eneruant nec infirmant, sed firmant.*

XX.

Quemadmodum Vir S. R. pro sententia sua, quod *fides in Christum An fides in tabula decalogi priori praecepta*, quodque adeo *lex fidei a lege operum Christum non diuersa sit*, supra argumentum, sed elumbe exposuit prius (§. 14.), priori Decaloga interpolitis iis, quae meam oppugnare debebant sententiam, ad posteriori tabula

N 2

sterius praecepta

*fit, quia cre-
dens in Chri-
stum obse-
quatur Deo
præcipienti*

sterius iam argumentum progreditur, licet hac differentia accedente, ut cum supra, legem decalogi, secundum doctrinam Evangelii intellectam, præcipere fidem in Christum, dicat, iam p. 55. pariter ac p. 59. sine addita restrictione illa, simpliciter illud de lege decalogi, sed non minus inausulto successu defendat. Pergit enim p. 55. his verbis: *Licet ipsa hæc determinatio* (qua homo se determinat ad fidem seruandam), *quatenus mandatum concernit Diuinum de fide seruanda. sit opus legis moralis, ad priorem tabulam Decalogi pertinens, et primum præceptum. Quisquis enim obsequitur Deo præcipienti, is Deum pro suo Deo agnoscit, Deos alienos non colens; ut adeo hac ratione credere ad legem operum re vera pertineat, quod hætenus erat demonstrandum; vi cuius incredulitas etiam, tamquam transgressio præcepti dati, ex lege operum, vel Decalogo rite diiudicetur.* Omnia credere sc. in Christum Saluatorem ad legem operum reuera pertinere, demonstrandum erat aduersus me; sed tantum abest, ut demonstratum sit, ut species vana Viro S. R. imposuerit. Agedum! Videamus, quomodo virum se Clar. Engestrom præstet in demonstrando, qui tam strenuum se, licet irritò conatu, gessit in me oppugnando. Argumentum eius in forma hoc est:

Quisquis obsequitur Deo præcipienti, is Deum pro suo Deo agnoscit, Deos alienos non colens.

Sed quisquis credit in Christum, is obsequitur Deo præcipienti.

E. quisquis credit in Christum, is Deum pro suo Deo agnoscit, Deos alienos non colens.

Porro:

Quisquis Deum pro suo Deo agnoscit, Deos alienos non colens, is agit secundum priorem tabulam decalogi, eiusque præceptum primum.

Quisquis credit in Christum, is Deum pro suo Deo agnoscit, non colens alienos Deos (per syllogismum priorem).

E. quisquis credit in Christum, is agit secundum priorem tabulam decalogi eiusque præceptum primum.

Denique:

Si qui credit in Christum, is agit secundum priorem tabulam decalogi eiusque præceptum primum (per syllog. secundum), sequitur, fides in Christum ad primam decalogi tabulam, et hinc ad legem operum reuera pertineat, siquidem lex operum utramque decalogi tabulam complectitur.

Egre-

Egregia demonstratio, quæ si valet, contra omnem scripturæ auctoritatem tollit discrimen tabulae prioris et posterioris decalogi. Nam sub maiore syllogismi primi, quæ est Viri Clar., subsumo:

Sed quisquis non occidit, non moechatur, non furatur, non falsus est testis, vel vt affirmatiua praecepta commemorem, quisquis cui-libet relinquit suum, et quemlibet iuuat pro viribus, ille obsequitur Deo praeipienti.

E. quisquis non occidit, cet. Deum pro Deo suo agnoscit, Deos alienos non colens;

quo posito, retentaque porro maiore syllogismi alterius:

Quisquis Deum pro suo Deo agnoscit, Deos alienos non colens, is agit secundum priorem tabulam Decalogi eiusque praeceptum primum;

subsumo:

quisquis non occidit cet., is Deum pro Deo suo agnoscit, non colens deos alienos,

et concludo:

E. quisquis non occidit cet. is agit secundum priorem tabulam decalogi, eiusque praeceptum primum.

E. non occidere cet. pertinet ad primam decalogi tabulam, eiusque praeceptum primum.

Ast S. Scriptura ista pertinere ad posteriorem decalogi tabulam, docet (Th. Reu. T. I. S. 1082.) Similiter quia sub maiore syllogismi primi Engestroemiani recte subsumo:

Abrahamus, patriam et familiam relinquens, et posthaec se suosque circumcidens, obsequebatur Deo praeipienti Gen. XII, 1. XVII, 10. 11. modum argumentandi Engestroemianum imitatus conficiam, ad primum prioris tabulae decalogi praeceptum pertinuisse, vt Abraham patriam et familiam relinqueret, et circumcisionem adhiberet. Quin imo eodem modo totam legem caerimonialem et forensam ad primum praeceptum tabulae prioris pertinuisse, conficiam. Quis igitur non mirabitur egregiam *demonstrationem* Engestroemianam, ad cuius imitationem tot nouis inuentis Theologia augeri potest? Nam cum vniuersale sit praeceptum primum, facile Vir S. R. quid sibi faciendum sit? intelliget, si derelictio patriae et circumcisio et omnis lex caerimonialis et forensis ad illud pertinet. Sed vt directe quoque argumentum, quod indirecta responsione euersum iam est, soluam, sicque euidentissime Vir S. R. errorem suum intelligat, probe tenere ipsum, velim, in omni

praecepto Dei inter rem ipsam, quae a Deo praecepta vel prohibita est, et rationem impellentem, ex auctoritate Dei praecipientis et obsequio ipsi debito sumptam, magnum discrimen intercedere. Quamuis enim ratio haec impellens ad primum prioris tabulae praeceptum, quatenus Deum pro Deo tuo habere adeoque ei obsequi iubet, pertineat, falsissimum tamen est, quod propterea res praecepta vel prohibita ad primum praeceptum referenda sit; quod ex omnibus exemplis, quae opposui, in promptu est. Quare licet, Deo fidem in Christum praecipiente, hominem praecepto diuino (quodcunque sit) obsequi, pertineat ad praeceptum primum, tamen fidem in Christum in eo praeceptam esse, falso inde inferitur. Sed hoc est, quod fugisse antea Virum S. R., dum tanto disputandi conatu nil egit, doleo. De cetero quod de incredulitate ex lege operum diiudicanda dicitur, id, quia supra est discussum (§. 8. 15. 18.), noua responsione non indiget.

XXI.

Argumen-
tum contra
sententiam
Opponentis,
quod fides
in Christum
lege operum
contineatur,
primum

Tot argumentorum telis a Viro S. R. haftenus, licet frustra, petitis, ipsi vicissim argumentorum trigam obiciendo, non inique, arbitror, agam. Scilicet is fidem in Christum ad legem operum reuera pertinere, et in hac praeceptam esse, defendit (§. 14. 20.). Concludo igitur ita:

Si fides pertinet ad legem operum et in hac praecepta est, sequitur, vt operibus legis operum opponi nequeat.

Sed falsum est consequens, quia Paulus, *iustificari hominem fide* *χαρις ἔργων νόμος*, docens Rom. III, 28. Gal. II, 16, fidem opponit operibus legis operum.

E. Antecedens pariter a veritate aberrat.

E. verum est potius, fidem ad legem fidei, diuersam a lege operum, pertinere; quod a me fuit defensum.

Visne consequentiam probari? Prouoco ad verba Viri S. R. p. 58: *subordinata non pugnant*. Ergo si legi operum fides subordinata est, non potest haec operibus legis operum opponi. Vel vt dicam aliter, qui, quaeso, potuit Paulus dicere, *hominem coram Deo iustificari per fidem sine operibus legis*, si ipsa fides opus legis est? Est autem opus legis, si secundum sententiam Viri S. R. prima decalogi tabula praecepta est. Quare si verum Vir S. R. dixit, absurda est sententia Apostoli

24-

Sicarius. Sed non succensebit mihi, spero, Vir S. R., Paulinam, quin imo diuinam auctoritatem Engestroemianae antepONENTI.

XXII.

Addo argumentum alterum, simile priori. Vir S. R. apertissime, *secundum;* *fidem in Christum ad legem operum et praeceptum primum decalogi pertinere*, docet (§. 20.). Itaque concludo ita:

Si fides pertinet ad legem operum et praecepto decalogi primo praecepta est, sequitur, vt opus aliquod secundum legem operum hominem coram Deo iustificet.

Sed falsum est consequens, quoniam apostolus *χαρις ἔργων νόμου*, nullo excepto, iustificari hominem, docet Rom. III, 28. Gal. II, 16.

E. Falsum est antecedens.

Dubitasne de consequentiae veritate? Probo e testimonio Paulino, quod fides in Christum hominem coram Deo iustificet II. cc. Vel vt alio modo rem proponam, infero ita:

Quidquid hominem coram Deo iustificat, id non est opus legis operum.

Nam Paulus *χαρις ἔργων νόμου* hominem iustificari, docet.

Atqui fides iustificat hominem coram Deo, secundum eiusdem apostoli effatum.

E. fides non est opus legis operum.

E. fides non est primo decalogi praecepto praecepta.

Nam si hoc esset, esset legis operum opus.

XXIII.

Et quid tibi, quaeso, videbitur, si secundum sententiam Viri S. R. *tertium;* *quod fides ad legem operum pertineat, et primo decalogi praecepto praecepta sit*, nec illum saluari posse, qui finalem in Christum fidem tenet, ostendam? Secundum effatum Iacobi c. II, 10: *Quicumque seruat totam legem, impingit autem in vnico, νόμος πᾶσαν ἑνός*, h. e. in iudicio diuino tanquam talis, qui nec illa seruauerit, quae seruauit, respicitur. Quod dum ita se habet, multo magis

quisquis seruauit vnā partem legis, et impingit in omnibus reliquis, is omnium reus est, h. e. in iudicio diuino respicitur vt talis, qui nec vnā istam partem seruauerit.

Enim vero si fides in Christum pertinet ad legem operum, vti Vir S. R. vult,

quis-

quisquis credit in Christum, is seruat quidem vnā partem legis (sc. hanc, qua fides praecepta est), at in omnibus reliquis multifariam impingit Pl. XIX, 13.

E. quisquis credit in Christum, is omnium legis partium reus est, h. e. in iudicio diuino respicitur vt talis, qui nec vnā istā partem, sc. fidem in Christum, seruauerit.

Enim vero

quisquis in iudicio diuino respicitur vt talis, qui vnā istā partem legis, sc. fidem, non seruauerit, is est damnandus Marc. XVI, 16.

Quare subsumpta conclusione syllogismi praecedentis, sequitur:

Quisquis credit in Christum (licet finaliter), is est damnandus.

Et quia finaliter ^{ad} damnatione plecti, per se perspicuum est Marc. XVI, 16. Ioh. III, 18. 36, iam vero, si vera Viri S. R. sententia est, is quoque, qui credit in Christum finaliter, est damnandus, nullus sane miserorum mortalium salutis aeternae compos futurus est; quod euidentissimis scripturae testimoniis repugnat non tantum, sed etiam omnes latium homini eripit.

XXIV.

quantum.

Ad manus est etiam argumentum quartum, silentio neutiquam tegendum. Lex fidei pertinet ad euangelium vt conditio in illo postulata (§. 7.); quemadmodum ipse quoque Cl. Engestrom dixit p. 82: *praeter ipsum euangelium lex fidei nulla datur*. Quodli igitur lex fidei comprehenditur lege morali, et speciatim fides in Christum seruato-rem primo decalogi praecepto hominibus peccatoribus praecepta est, quod acerrime Noster propugnat: euangelium comprehendatur sub lege morali, et speciatim sub primo decalogi praecepto, necesse est. Quis autem non intelligit ortam inde legis et euangelii confusionem? cum ex aduerso Confessores nostri LL. Symb. Epit. p. 592. scribant: *Credimus, docemus, et confitemur, discrimen Legis et Euangelii, vt clarissimum quoddam lumen, singulari diligentia in Ecclesia Dei retinendum esse: vt verbum Dei, iuxta admonitionem D. Pauli recte secari queat*. Desinet igitur Vir S. R. pugnam contra Scripturam et libros Symbol. mihi obicere, postquam non tantum, quidquid adhuc in hac doctrina obiectum est, irritum feci, sed ipsum etiam in manifesta pugna versari aduersus scripturam et LL. Symb., tanta cum euidentia, vt addi nil posse videatur, demonstrari (§. 21. 22. 23.).

XXV.

XXV.

Epiphonemate addito: *quod erat demonstrandum!* momento huic disceptationis colophonem imponere Vir S. R. visus, ab ouo quasi rem orditur. Scilicet Theol. Rev. T. II. §. 65. Sch. I. propolueram quaestionem: *utrum lex fidei sub lege operum contineatur, adeoque ei subordinata, an opposita sit?* ubi posterius membrum adsumens, sic illud demonstraui: *Tota hoc docet analogia fidei.* Deus enim in principio inque ipso integritatis statu legem operum homini dederat, ut plenam ei praestitam obedientiam, h. e. satisfactionem actiuam propriam saluaretur (T. I. §. 1074. 1095.). At cum, per lapsum perditis ad bonum viribus habitualibus, non posset homo eam praestare (T. I. §. 1342.), Christo Vicario in locum hominum substituto, nouam Deus de fide in Christum legem dedit, h. e. fidei (T. II. §. 63. seq.). Hinc si legem fidei in lege operum contineri dicas, aut, homine adhuc in integritate posito, iam ab illa contenta, aut post lapsum demum intrusa fuit. At prius falso dicitur. Nam dum in integritatis statu homo per propriam satisfactionem actiuam saluari debebat (T. I. §. 1109.), non locus erat substitutioni Christi vicariae, neque hinc legi fidei, ad illam se referenti (T. II. §. 64.); quocirca ante lapsum non potuit lex fidei a lege operum contineri. Sed similiter posterius etiam a veritate est alienum. Fingamus enim, legem fidei post lapsum legi operum intrusam esse; sic nouum post lapsum, quem ante non habuit, accepit sensum. Nam quemadmodum totius S. Scripturae sensus sunt ideae, quas intellectus diuinus de veritatibus caelestibus sibi format, et quibus nostrae sunt conformandae (T. I. §. 311.), sic idem de lege, ut S. Scripturae parte, dicendum est; unde accedentibus ad legem operum ideis nouis, nouus quoque sensus accessit. At hoc non potuit fieri, quia ideis, de veritatibus legis intellectui diuino obuersantibus, non potuit accedere quidquam (T. I. 558. n. 3.). Quoniam igitur lex fidei legi operum non est subordinata, est ei opposita. Loquor de lege operum in se, non habito ad statum hominis respectu. At ferre haec nequit Vir S. R. ita in contrariam partem disputans p. 57. seq. Verum, quidquid dixerit Vir Cl. omne id ex superius disputatis, euanesceat. Tota hypothesis de lege fidei, opposita legi operum, superstruitur minus adcuratae explicationi dicti Rom. III, 27, cuius genuinam adplicationem sub initium huius §., dedimus. Secundum hanc quaestio talis euaderet: „utrum Euangelium contineatur sub lege, adeoque ei subordinata, an opposita, sit?“, & recte respondere.

*Utrum lex
fidei legi ope-
rum opposita
an subordi-
nata sit?*

deretur affirmando posterius, tota hoc docente analogia fidei. Iam vero, cum enictum sit, nullam esse nouam legem fidei in sensu Viri Cl., frustra disquiritur, an contineatur in lege operum, an, homine in integritate existente, ab hac contenta fuerit, an vero huic post lapsum intrusa, quandoquidem non entis nullae sunt adfectiones. Quae tamen exceptio, postquam omnia superius opposita irrita facta sunt, tota corruit. Recte enim me explicasse dictum Rom. III, 27, et recte ex eodem deriuasse diuersitatem legis fidei et operum, supra ostensum est (§ 9.). Posita igitur lege fidei noua, non frustra quaesitum fuit: *utrum ea legi operum subordinata, an opposita fuerit?* et salua manet demonstratio mea. E contrario quaestio, in locum quaestionis meae a Viro S. R. suffecta: *utrum euangelium contineatur sub lege, adeoque ei subordinata, an opposita sit?* est sine sensu. Posito enim primo: *quod euangelium contineatur sub lege*, quomodo ponere potes, *legem euangelio subordinatam esse?* Si enim B. continetur sub A, non sane vicissim A est subordinatum B. Videtur igitur Vir S. R. implicare explicanda vel, ne nil dixisse videatur.

XXVI.

An lex operum praecipiat fidem in Christum in adplicatione ad hominem sub lapsu spectatum?

Data opera ego Scholion, paulo ante enarratum (§ 25.), clauseram his verbis: *Loquor de lege operum in se, non habito ad statum hominis respectu*, quia dubitationi opponendae hoc ipso obuiam ire, constitutum erat. Dubitationem istam vna cum responsione proposueram Th. Rev. T. II. §. 65. Sch. 3. ita: *Lex operum, inquis, h. e. Decalogus (T. II. §. 64.), speciatim praecipit eius primum, cultum Dei internum, ad quem fiducia in Deum pertinet, praecipiens (T. I. §. 1035. Sch. 1.), praecipit summam in Deum fiduciam.* Sed post lapsum nemo mortalium fiduciam in Deo collocare potest sine fide in Christum, quia sine ea de exercitio diuina bonitatis in se homo dubitare debet, uti ex Theologia morali constat. Hinc lex operum praecipit etiam fidem in Christum, adeoque lex fidei a lege operum continetur. At vero lex operum duplici respectu considerari potest 1. in se, non habito ad statum hominis respectu; 2. in adplicatione ad hominem, quatenus sub lapsu spectatur. Priori respectu legem fidei sub lege operum comprehendere negamus (T. II. §. 65. Sch. 1.); non negamus posteriori. Fieri enim potest, ut, quaecumque sit, lex principium aliquod generale contineat, ex quo conclusio quadam non absolute, attamen sub certa quadam hypothese sequatur; quale exemplum lex de corpore vestibus tegendo, ex lege de castitate et de conseruatione sui ipsius sub hypothese praesentis hominum conditionis resultans, suppeditat. At vero his quoque bellum Vir S. R. indicit, licet eadem doceat. Scribit enim p. 59: *Quod exemplum subiungit Vir Cl. ex lege de castitate, et conseruatione sui, vi cuius homo tenetur tegere corpus in statu post*

post lapsum, nihil probat, nisi quod homo, pro re nata corpus non tegens, transgreditur præceptum quintum, et sextum in Decalogo, vi quorum, ad hoc faciendum obligatur, ita ut obligatio ea nouam non inferat legem, utpote ex veteri illa unica fluens, sed cuius adplicationem tantum sistit pro peculiari conditione hominis. Arqui hoc est illud, cum scripsi: fieri potest, ut conclusio quædam ex lege generali non absolute, attamen sub quadam hypothese sequatur: quocirca ob accedentem nouam hypothese noua lex est. Conditionem enim Latinos dicere, quod Grecis est *ὑπόθεσις*; neminem; nisi ignorantissimum omnium, fugiet. Sed pergit Vir S. R. l. c. *Fiat adplicatio, et clare patebit, mandatum Dei, crede in Christum, non inferre nouam legem sub veteri in adplicatione ad hominem post lapsum comprehensam, sed sistere veterem illam quoad præceptum primum, pro conditione hominis restaurandi adplicatam.* Itaque si mandatum Dei: *crede in Christum*, sistit legem Dei quoad præceptum primum, pro conditione hominis restaurandi adplicatam, quod dicit Vir S. R. mandatum Dei: *crede in Christum*, h. e. lex fidei sub lege operum comprehenditur in adplicatione ad hominem, quatenus sub lapsu spectatur; quæ est noua conditio hominis accedens, quod ego dixeram. Nam restauratio hominis supponit lapsum. Vider igitur Lector, Virum S. R. variatis verbis, concedere, quod docui, adeoque contra se ipsum, dum idem rursus oppugnat, pugnare; quocirca responsione ad ista vltiore non opus est. Denique si mandatum Dei: *crede in Christum* sistit veterem legem quoad præceptum primum quidem, sed pro conditione hominis restaurandi adplicatam, at nec restauratio, nec adplicatio illa fuit ante lapsum, mandatum Dei: *crede in Christum* est nouum post lapsum, licet sub veteri comprehensa, si hæc non in se, de quo supra disputauit, sed in adplicatione ad hominem post lapsum spectetur. Quod dum negat (Vir. S. R. concedens tamen id, ex quo sequitur, in noua is contradictione versatur.

XXVII.

Ex disputatis adparet, quomodo lex fidei legi operum et opposita et subordinata dicatur, sed vtrumque diuerso respectu. Est opposita, si lex operum in se, nec in adplicatione ad hominem lapsum spectetur; sed si spectes in adplicatione ad hominem lapsum, subordinata est. Neque tamen propter hanc subordinationem *lex fidei legi operum intrusa putetur, ut sic hæc nouum post lapsum acceperit sensum*, quod obicit Vir S. R. p. 58. Quin potius in ideis diuinis ab æterno sic se res habuit, ut secundum primum decalogi præceptum homo summam in Deo fiduciam collocare, utque, quia homo peccator sine fide in Christum veram fiduciam in Deo collocare nequit, homo etiam in Christum credere deberet, si peccaret. At quia ante lapsum non peccauerat homo, cessante hypothese, lex de fide in Christum ad hominem non pertinebat; quæ ex aduerso ad illum pertinebat, posita hypothese per lapsum.

An lex fidei
legi operum
intrusa sit,
concessa sub-
ordinatione
quadam?

XXVIII.

An legem fidei
transgrediens
immediate,
mediate
transgredia-
tur legem ope-
rum?

Superest vnicum in disceptata de diuersitate legis fidei et operum doctri-
na. Th. Rev. T. II. §. 390. Sch. 2. sic scripseram: *Notamus autem, legis fidei et
legis operum transgressionem, licet ratione distinguantur, actu tamen semper esse
coniuncta. Nam dum, posito lapsu, lex operum fidem quoque in Christum præ-
cipit (T. II. §. 65. Sch. 3.), quisquis transgreditur immediate legem fidei scil. per in-
credulitatem, is mediate transgreditur legem operum. Pariter autem fides in
Christum non potest esse sine abstinencia a peccato et studio virtutum (T. I. §. 30.).
Quoniam igitur qui legem operum transgreditur, non potest vt talis credere in
Christum, transgressor legis operum est simul legis fidei transgressor; et quis-
quis legem operum transgreditur finaliter, ille finaliter etiam transgreditur le-
gem fidei. Quid Vir S. R. ad hæc? Et quid porro? inquit p. 59. *An sit necessa-
rium, dicere, eum qui immediate transgreditur legem fidei, mediate transgre-
di legem operum et vice versa?* Est necessarium propter legis operum et fi-
dei diuersitatem et ipsam datam demonstrationem. Pergit: *Cum nulla detur
lex fidei, diuersa a lege operum, quin præceptum: crede in Christum, qua tale,
necessario ad moralem legem pertineat, quemadmodum id ostendimus, nonne suf-
ficit, adfirmare, transgredientem hoc præceptum, reum esse transgressionis primi
præcepti in Decalogo.* Falsum est, nullam dari legem fidei a lege operum
diuersam (§. 21. seqq.); falsum etiam, quod præceptum: *crede in Christum*,
qua tale, ad moralem legem per se spectatam pertineat (§. cc.) ; quare non
sufficit adfirmare, transgredientem præceptum fidei reum esse transgressio-
nis primi præcepti in decalogo, sed hoc quoque dicendum est: eum reum
esse transgressionis legis fidei. Claudis tandem locutus ita: *Hoc certe (sc.
sufficere illud, quod modo dictum est) cum tota analogia fidei conuenit, cum
analogia Scripturæ, et Libris nostris Symbolicis, eam ob causam adcurate te-
nendum in hac controuersia, ex quo fallaci suæ de hac quaestione hypothesei Vir
Cl. reliqua sua, fere singula, superstruxit. Quæ vana adsertio est, nec
lubrico tantum, sed nullo argumento nixa. Meam enim sententiam con-
sentaneam esse analogiæ fidei et scripturæ et libris Symbolicis, ostendi (§.
7. 21. seqq.); quibus omnibus ex aduerso Vir S. R. repugnat; vnde a senten-
tia eius eo sollicitius cauendum, quo facilius argumenta ipsius adpa-
rentia incauto imponere poterunt. Hactenus hæc!**

DABAM VINARIAE CAL. IVN. M DCC XXXXVII.

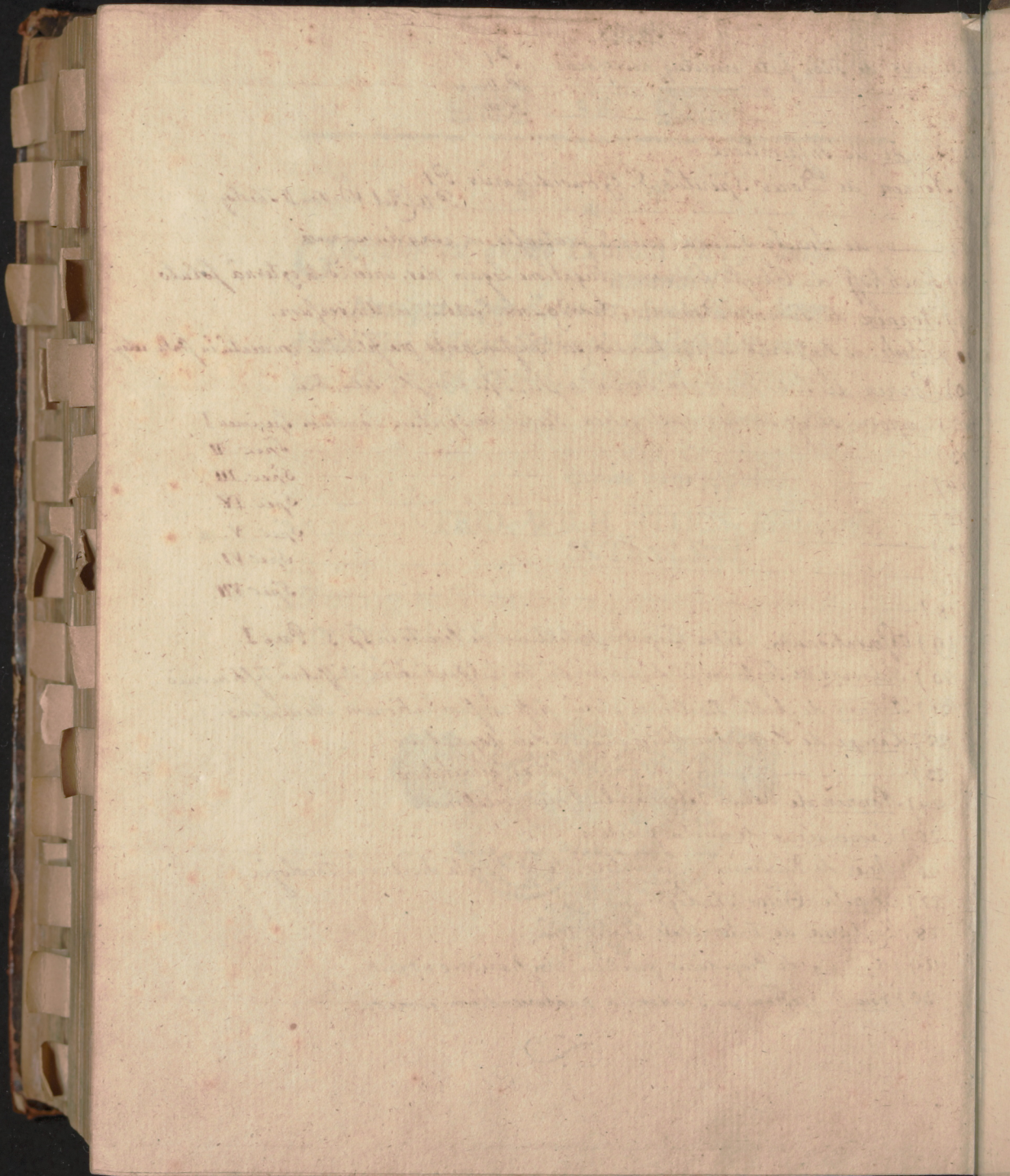
XXVIII

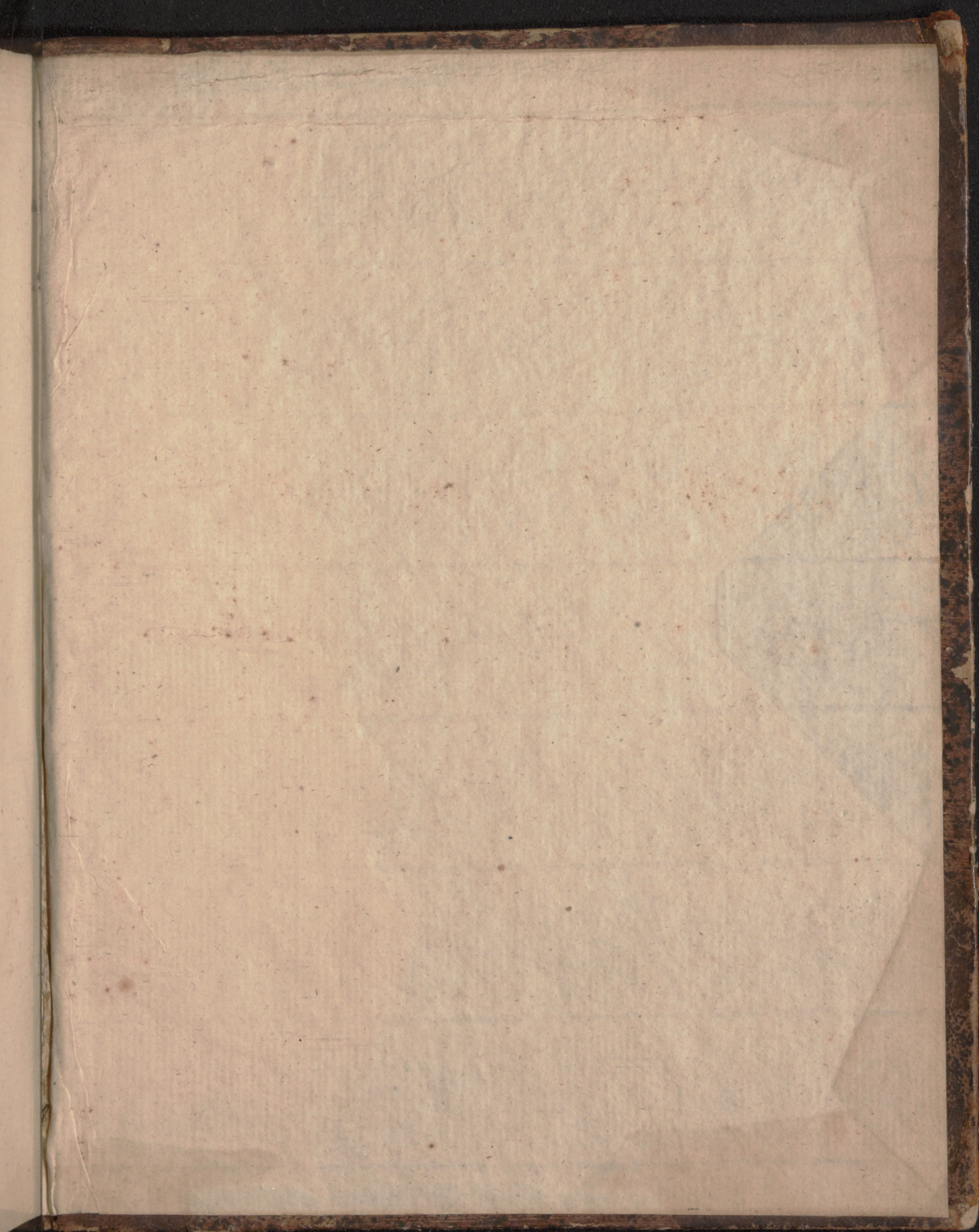
20

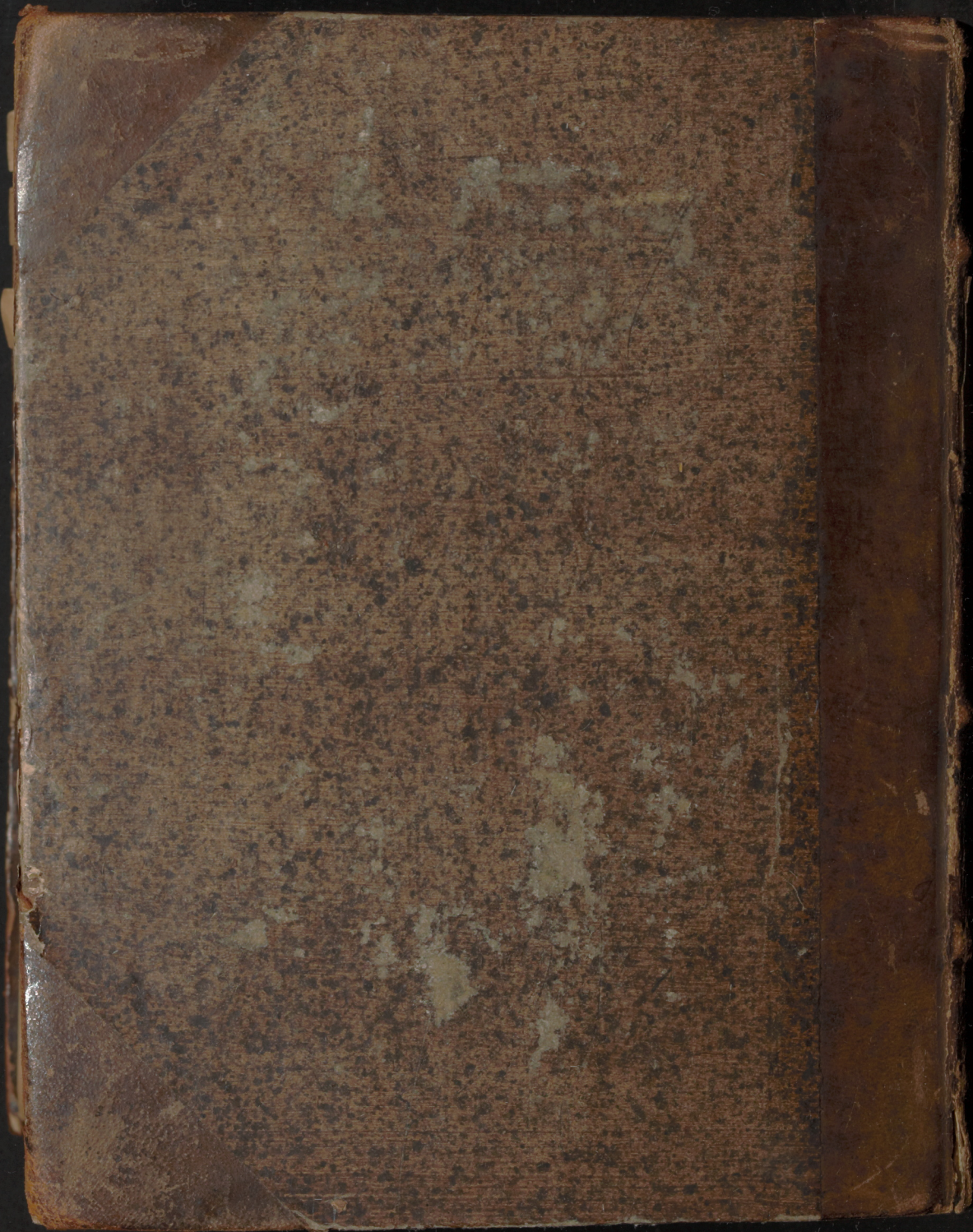
Index.

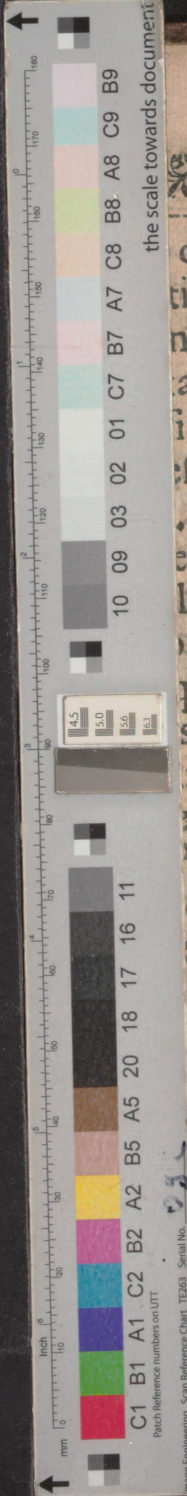
- 1.) Hafaus de Tribus scitu creditus necessariis. P. I.
- 2.) ————— P. II.
- 3.) ————— P. III.
- 4.) Lampe de Inspiratione.
- 5.) Nonnen de Donis Spiritus S. Extraordinariis P. I.
- 6.) ————— P. II. (Rel. VI. Tom II Theolog.
- 7.) ————— de Turbibus Satanae veris & praetensis in genus humanum.
- 8.) Sirchhoff de Christo homine obligatione legum div. anteced. & externa soluto.
- 9.) Nonnen de Summo Dominio Georgiana Exaltati in Universum.
- 10.) Scheele de Praestantia Salutis humanae per Christum parte pro felicitate concreatâ in statu integ.
- 10.) Nonnen de Fide in Nomen Domini nostri, Jesu Christi, Filii Dei.
- 12.) Carporii Illustrationis apologeticae Peccati in Spiritum Sanctum Specimen I
- 13.) ————— Spec. II
- 14.) ————— Spec. III.
- 15.) ————— Spec. IV.
- 16.) ————— Spec. V.
- 17.) ————— Spec. VI.
- 18.) ————— Spec. VII.
- 19.) Observationum contra Carporii sententiam de Peccato in Sp. S. Pars I.
- 20.) Schwarz de Sensuum in dijudicandâ Transubstantiatione missivâ Testimonio.
- 21.) Nonnen de Auctâ Beatorum gloria post consummationem Mediationis.
- 22.) Lampe de Poenarum Aeternitate. Pars dogmatica.
- 23.) ————— Pars elenctica.
- 24.) Nonnen de Rebus Tabernaculi typis coelestium.
- 25.) Camerarius de Luctâ precum.
- 26.) Meier de Discrimine eorum quod Naturale & Morale dicitur in Theologia.
- 27.) Serpili Oeior Theologorum.
- 28.) Zacharia de Fraternitate Christianâ.
- 29.) Enders de Praejudiciis practico Christianismo noxiis.
- 30.) von Meißner de Prudentiâ nupturientium gamica.

the scale towards document

35

30

differtaturus publicè. Notus
tificiorum est clamor, non nisi
ngô natos à Lutheri temporib9
antium Theologos, manifestô
iâ indicio. Sed nux illa nix, &
est, hominum vana ac profana
. Retorquere eqvidem, proprio-
ctantes gladiô jugulare liceret,
ad ipsorummet summorum
provocare Exempla, v. g. Sixti V,
qvondam Pastor, pastorum
sè administrâsse prædicatur ab
riis. Ast nolumus, Habuere
Protestantium, si gloriari fas
ontificia, Doctores Celsissimo
emmate natos. *Lutherana GE-*
nhaltinum Principem, cujus pro-
nes Sacræ, vitamqve verè san-
oribus Gallorum, qvorumdam
us oppositam, lege sis apud D.
am, Theodorum de Bry, & Jo-
sardum, conferqve pulcherri-
bi Melanchthonis Encomium,
huic Theologorum Principi
pa-

